

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ

Кафедра фінансів та обліку

**ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ**

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
2 курсу денної форми навчання
ДАНЕЛЕВИЧА Маркіяна Русланович

Науковий керівник
доктор економічних наук, професор
МЕЛЬНИК Степан Іванович

Рецензент
кандидат економічних наук, доцент
ПУШАК Галина Іванівна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

„07” грудня 2023 р., протокол № 5
завідувач кафедри фінансів та обліку

МЕЛЬНИК С.І.

(підпис)

(ПРІЗВИЩЕ та ініціали)

Львів
2023

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Інститут управління, психології та безпеки

Кафедра фінансів та обліку

Освітній ступінь «магістр»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Назва освітньої програми «Фінансова розвідка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

фінансів та обліку

_____ Степан МЕЛЬНИК

«13» квітня 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ДАНЕЛЕВИЧА Маркіяна Руслановича

1. Тема роботи «Досвід діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн у сфері фінансового моніторингу»

керівник роботи МЕЛЬНИК Степан Іванович, доктор економічних наук, професор

затверджені розпорядженням директора Інституту від «07» квітня 2023 р. № 4

2. Термін подання здобувачем вищої освіти роботи «05» грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі та нормативно-правові документи у сфері фінансового моніторингу, міжнародні угоди та розпорядження із співпраці з міжнародними організаціями, органами, установами, літературні джерела із зазначеної тематики, статистичні та аналітичні дані.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Визначити сутність та особливості співпраці Державної служби фінансового моніторингу з державними та правоохоронними органами зарубіжних країн; розглянути напрями та принципи діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн в системі фінансового моніторингу; проаналізувати напрями співпраці Державної служби фінансового моніторингу з державними та правоохоронними органами зарубіжних країн; здійснити оцінку ефективності діяльності міжнародних організацій та правоохоронних органів у сфері фінансового моніторингу; визначити стратегічні напрями застосування міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу в Україні; удосконалити напрями зменшення ризиків пов'язаних з фінансовими злочинами на міжнародному рівні.

5. Перелік графічного матеріалу (додатків). Характеристика рівнів системи фінансового моніторингу, напрями діяльності структурних підрозділів Державної служби фінансового моніторингу, співпраця Держфінмоніторингу з правоохоронними органами, міжнародні організації у сфері фінансового моніторингу, перелік критеріїв FATF, характеристика головних напрямів роботи MONEYVAL, динаміка інформування Держфінмоніторингу про фінансові операції протягом 2018-2022 років, динаміка питомої ваги фінансових операцій протягом 2018-2022 років взятих на облік у розрізі фінансових суб'єктів, напрями співпраці Державної служби фінансового моніторингу з міжнародними організаціями у 2022 році, динаміка отриманих та надісланих запитів від та до іноземних країн протягом 2017-2022 років, обсяги виведення капіталу в офшорні зони, показники впливу факторів на рівень шахрайства у світі протягом 2022 року (міжнародні корпорації), динаміка рівня шахрайства у світі протягом 2018-2022 років, види шахрайства та фінансових злочинів серед

міжнародних організацій залежно від доходів підприємств у 2022 році, класифікація типів міжнародних злочинців, рівень технічного (інформаційного) забезпечення FATF у сфері фінансового моніторингу 2021-2022 роках, рівень сприйняття корупції в Україні протягом 2017-2022 років, перелік рекомендацій FATF у сфері боротьби з незаконними фінансовими операціями, напрями удосконалення української системи фінансового моніторингу відповідно до Плану MONEYVAL, стратегічні напрями Програми «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні, фаза II» (EUACI), підходи до визначення поняття «фінансовий моніторинг», повідомлення про підозрілі фінансові операції у розрізі суб'єктів господарювання протягом 2018-2022 років

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	МЕЛЬНИК С. І.		
2	МЕЛЬНИК С. І.		
3	МЕЛЬНИК С. І.		

7. Дата видачі завдання «13» квітня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Опрацювання літератури за темою роботи та складання плану	01.07.2023	виконано
2	Написання першого розділу	01.09.2023	виконано
3	Написання другого розділу	01.10.2023	виконано
4	Написання третього розділу	01.11.2023	виконано
5	Підведення підсумків та формулювання висновків	15.11.2023	виконано
6	Оформлення роботи	01.12.2023	виконано

Здобувач вищої освіти

(підпис)

ДАНЕЛЕВИЧ М.Р.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

МЕЛЬНИК С. І.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

АНОТАЦІЯ

ДАНЕЛЕВИЧ М.Р. Досвід діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн у сфері фінансового моніторингу. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України, Львів, 2023.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню теоретичних аспектів та надання практичних рекомендацій щодо досвіду діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн у сфері фінансового моніторингу. Розглянуто теоретичні основи міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу та співпраці з Державною службою фінансового моніторингу в Україні. Здійснено аналіз ефективності міжнародної взаємодії з питань фінансового моніторингу та визначено напрями її покращення у сучасних умовах.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, корупція, відмивання коштів, державні органи, міжнародні організації, антикорупційна діяльність, незаконні дії, правове регулювання.

ANNOTATION

DANELEVYCH M.R. Experience of state and law enforcement agencies of foreign countries in the field of financial monitoring.

Qualification work for the degree of master's degree in specialty 072 "Finance, banking and insurance." - Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2023.

The qualification work is devoted to the study of theoretical aspects and provision of practical recommendations on the experience of state and law enforcement agencies of foreign countries in the field of financial monitoring. The theoretical foundations of international experience in the field of financial monitoring and cooperation with the State Financial Monitoring Service in Ukraine are considered. The author analyzes the effectiveness of international cooperation on financial monitoring and identifies the ways to improve it in the current conditions.

Keywords: financial monitoring, corruption, money laundering, government agencies, international organizations, anti-corruption activities, illegal actions, legal regulation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	9
1.1. Сутність та особливості співпраці Державної служби фінансового моніторингу з державними та правоохоронними органами зарубіжних країн...	9
1.2. Напрями та принципи діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн в системі фінансового моніторингу.....	18
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ТА ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ.....	28
2.1. Аналіз напрямів співпраці Державної служби фінансового моніторингу з державними та правоохоронними органами зарубіжних країн.....	28
2.2. Оцінка ефективності діяльності міжнародних організацій та правоохоронних органів у сфері фінансового моніторингу.....	36
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ДОСВІДУ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ.....	44
3.1. Стратегічні напрями застосування міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу в Україні.....	44
3.2. Удосконалення системи зменшення ризиків пов'язаних з фінансовими злочинами на міжнародному і національному рівнях.....	49
Висновки до розділу 3.....	53
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах інтеграції та глобалізації національної економіки, налагодження міжнародних зав'язків з державами, міжнародними організаціями, міжнародними правоохоронними органами важливим є боротьба з корупцією, незаконними відмиванням коштів, приховуванням доходів, скоєння різних фінансових правопорушень. Міжнародні організації забезпечують надання досвіду у сфері консультування, оновлення та доповнення законодавчої бази, розроблення системи виявлення фінансових злочинів та інших протиправних дій.

В Україні головну функцію у сфері фінансового моніторингу покладено на Державну службу фінансового моніторингу України, яка забезпечує постійний нагляд за законністю фінансових операцій в Україні та за її межами, здійснює контроль за рівнем корупції на всіх рівнях, забезпечує всебічну співпрацю з міжнародними організаціями, такими як: Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки, Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк. Співпраця забезпечує прозоре здійснення операцій на національному та міжнародному рівнях, ось чому тема кваліфікаційного дослідження є актуальною.

Питання міжнародного співробітництва між Державною службою фінансового моніторингу та міжнародними організаціями присвячено працям наступних вчених та економістів таких як: Я. Пушак, В. Васильчак, О.Новак, О. Власюк, М. Ковалів, А. Гальчинський, Н. Шевченко, Е. Дідоренко, Л. Левченко, Р. Славлюк, В. Берізко, М. Вінічук, С. Мельник. Проте, потребують подальшого дослідження питання щодо напрямів співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями та правоохоронними органами в умовах війни, економічної кризи, в умовах виявлення значного відмивання та приховування коштів через благодійні організації та фонди.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів щодо досвіду діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн у сфері фінансового моніторингу та взаємодії з Державною служби фінансового моніторингу України.

Для досягнення визначеної мети потребують вирішення наступні важливі завдання:

- визначити сутність та особливості співпраці Державної служби фінансового моніторингу з державними та правоохоронними органами зарубіжних країн;
- розглянути напрями та принципи діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн в системі фінансового моніторингу;
- проаналізувати напрями співпраці Державної служби фінансового моніторингу з державними та правоохоронними органами зарубіжних країн;
- здійснити оцінку ефективності діяльності міжнародних організацій та правоохоронних органів у сфері фінансового моніторингу;
- визначити стратегічні напрями застосування міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу в Україні;
- удосконалити напрями зменшення ризиків пов’язаних з фінансовими злочинами на міжнародному рівні.

Об’єктом дослідження є система фінансового моніторингу та її реалізація, удосконалення на державному та міжнародному рівнях

Предметом дослідження є теоретичні та практичні напрями отримання досвіду діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн у сфері фінансового моніторингу та взаємодії з Державною служби фінансового моніторингу України.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі було використано наступні методи: наукового дослідження та пізнання – при дослідженні наукової літератури, офіційний сайтів державних і міжнародних установ; аналіз – при оцінці статистичних даних результатів діяльності; графічного зображення та групування – при формуванні рисунків, побудові графіків; узагальнення – при підведенні важливих підсумків та висновків.

Наукова новизна отриманих результатів:

- удосконалено напрями міжнародної співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями та правоохоронними органами, зокрема: розробка стратегій розвитку національної системи фінансового моніторингу в умовах війни, впровадження електронної мережі обміну інформації та зберігання даних.

Основний зміст роботи. У першому розділі визначено теоретичні аспекти дослідження досвіду діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн у сфері фінансового моніторингу. У другому розділі здійснено аналіз ефективності співпраці та діяльності державних органів та органів зарубіжних країн у сфері фінансового моніторингу. У третьому розділі визначено напрями застосування міжнародних досвіду фінансового моніторингу в українській практиці.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (41 найменування на 5 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 66 сторінок, із них основний текст – 51 сторінка, які містять 18 рисунків та 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

1.1. Сутність та особливості співпраці Державної служби фінансового моніторингу з державними та правоохоронними органами зарубіжних країн

Протягом багатьох років Україна та розвинені країни світу розробляють методи ефективної боротьби з протидії легалізації доходів, які отримані внаслідок вчинення протизаконних діянь з метою власного збагачення, проявів корупційних діянь у фінансовій сфері. На рівні різних держав створюються спеціалізовані державні, незалежні та дієві організації (установи) які виконують важливі функції та завдання у сфері фінансового моніторингу.

У сучасній науковій літературі існує значна кількість трактувань поняття фінансовий моніторинг (Додаток А), проте згідно Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» це сукупність визначених заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу щодо боротьби з протиправними фінансовими операціями, відмиванням доходів, легалізацією злочинних доходів, а також включають в себе здійснення (проведення) первинного і державного моніторингу [30].

Національний банк України визначає фінансовий моніторинг як діяльність стосовно виявлення незаконно отриманих доходів та напрямів щодо запобігання фінансуванню тероризму. Банки і небанківські установи перевіряють та моніторять всі фінансові операції клієнтів, при явленні порушень повідомляють Державну службу фінансового моніторингу та правоохоронні органи [22].

О. Смагло визначає фінансовий моніторинг як систему державного нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації доходів одержаних злочинним шляхом. Об'єктом фінансового моніторингу є конкретні дії, що пов'язані з усіма учасниками фінансових операцій, фінансових переказів, рухом грошових коштів (або фінансових ресурсів), активів та призводять до ризиків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення [32].

Сучасна національна система фінансового моніторингу включає два основні рівні (рисунок 1.1) державний рівень та первинний рівень.

Рис. 1.1. Характеристика рівнів системи фінансового моніторингу (складено автором на основі 8, 32)

Перелік операцій, що підпадають під вітчизняну систему фінансового моніторингу подано у додатку Б. Головний контроль у сфері фінансового моніторингу в Україні покладено на Державну службу фінансового моніторингу [8], яка забезпечує моніторинг і контроль за законністю

здійснення фінансових операцій за допомогою його структурних підрозділів (рисунок 1.2).

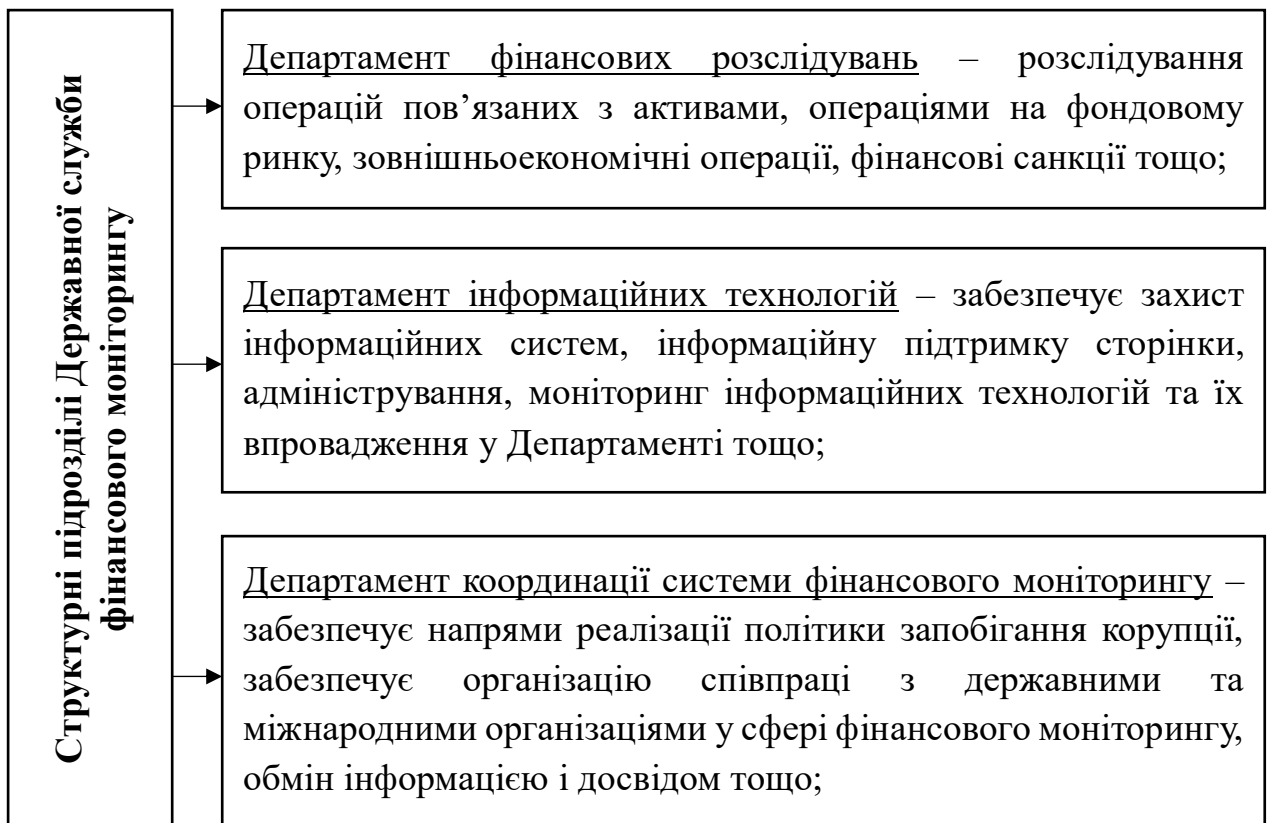

Рис. 1.2. Напрями діяльності структурних підрозділів Державної служби фінансового моніторингу (сформовано автором на основі 6, 8, 17)

Окрім моніторингу та запобігання фінансовим злочинам Державна служба фінансового моніторингу здійснює активну співпрацю з правоохоронним органами, суб’єктами господарювання та фінансовими суб’єктами, державними організаціями і установами, міжнародними правоохоронними органами та міжнародними організаціями що займаються питаннями запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Співпраця Державної служби фінансового моніторингу з українськими правоохоронним органами окреслена в Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», який визначає основні напрями

співпраці, обміну даними чи інформацією, наданні допомоги при розслідуваннях (зокрема досудових розслідуваннях) та інші види допомоги.

До головних правоохоронних органів у сфері співпраці з Державною службою фінансового моніторингу відносять:

- Національна поліція;
- Служба безпеки України та її територіальні відділення;
- Прокуратура та дотичні до неї органи;
- Національне антикорупційне бюро України;
- Військові служби правопорядку у Збройних Силах України;
- Державна прикордонна служба України;
- Інші правоохоронні органи.

Основні напрями співпраці Державної служби фінансового моніторингу з правоохоронними органами подано на рисунку 1.3.

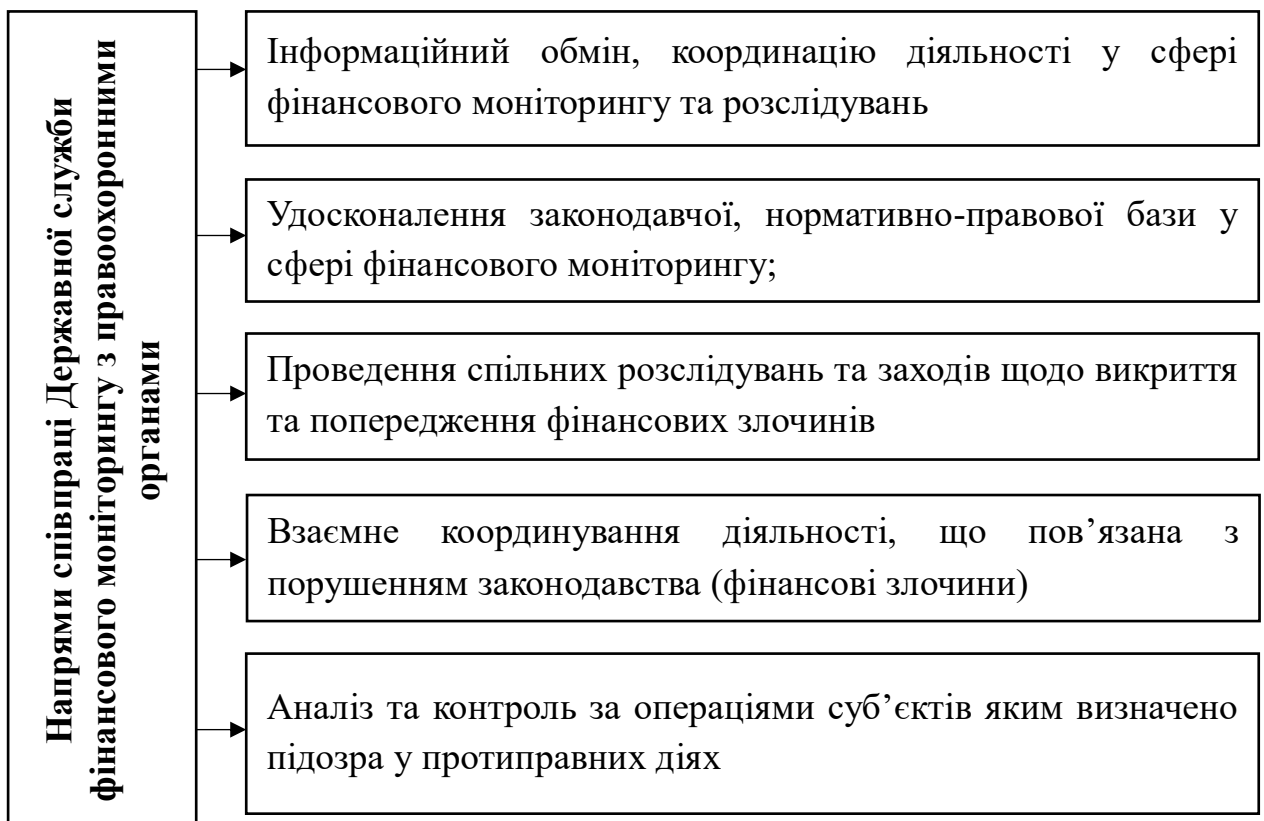

Рис. 1.3. Співпраця Держфінмоніторингу з правоохоронними органами
(сформовано автором на основі 1, 8, 36)

Серед державних установ найбільш тісна співпраця у сфері державного фінансового моніторингу здійснюється з:

1. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) – центральний орган виконавчої влади який відповідальний за: формування якісної антикорупційної політики та забезпечення запобігання корупції на національному рівні, розробляє Антикорупційну стратегію (координує її виконання), співпрацю з державними і правоохоронними органами, суб'єктами (фізичними та юридичними) у сфері запобігання корупції, виявляє корупційні норми у законодавстві, перевіряє декларації публічних службовців, співпрацює з викривачами корупції [23];
2. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) – здійснює розслідування антикорупційних злочинів, співпрацює з державними та міжнародними організаціями у сфері запобігання антикорупційних злочинів, здійснює оцінку ризиків у сфері антикорупційного законодавства, оптимізує нормативно-правову базу [24];
3. Національним банком України [22];
4. Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [25];
5. Міністерство фінансів України [20].

Важливими напрямками співпраці на державному рівні є: на рівні спільної розробки законодавчих та правових документів – Президент України, Верховна рада України, Кабінет міністрів України; спільна розробка актів та інших документів – Пенсійний фонд України, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Міністерство юстиції України, Міністерство фінансів України, а також співпраця з фізичними особами, юридичними особами в особі: підприємств, організацій, фінансових установ, фірм, банків тощо.

Перелік міжнародних організацій з якими Державно служба фінансового моніторингу здійснює співпрацю представлено на рисунку 1.4.

Рис. 1.4. Міжнародні організації у сфері фінансового моніторингу [8]

Міжнародна співпраця у сфері фінансового моніторингу це важливий процес не лише викриття фінансових злочинів, протидії корупції, легалізації (відмивання) доходів, приховування отриманих прибутків, а це і:

- укладання спільних договорів про співпрацю між різними країнами, різними організаціями – Меморандум про взаємодію фінансових розслідувань на різних рівнях;
- представлення власного досвіду, практики, вмінь, знань у сфері фінансового моніторингу на міжнародному рівні (під час спільних навчань, тренінгів, круглих столів, стажувань тощо);
- здійснення спільних розслідувань у сфері фінансових активів, безготівкових переказах та ПВТ/ФТ;

- відповідно до Егмонтської групи – участь у електронному каталозі пошуку незаконно привласнених активів;
- участь у запобіганні, протидії сепаратизму та тероризму на міжнародному рівні;
- запобігання порушення фінансового законодавства в межах однієї країни та в межах міжнародного законодавства легалізації доходів;
- удосконалення законодавчо-правової бази щодо фінансового шахрайства, корупції, незаконного привласнення доходів, відмивання доходів, спонсорування тероризму тощо;
- встановлення механізмів виявлення незаконних операцій [8, 32].

Співпраця та отримання досвіду з Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) – Міжнародна група з протидії відмиванню грошей, яка здійснює активну співпрацю з впровадження міжнародних заходів щодо боротьби з відмивання грошей.

Остання важлива зустріч між FATF, Державною службою фінансового моніторингу та за підтримки проекту Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні (EUACI) у лютому 2023 року, де обговорювалися важливі питання у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, а саме:

- звіти роботи Робочих груп (ICRG, GNCG, RTMG, ECG);
- застосування санкцій по відношенню до росії як країни агресора зі сторони FATF;
- засудження дій росії, висловлення співчутті з приводу загиблих, поранених та безвісти зниклих людей, руйнувань які нанесла країна агресор Україні;
- аналіз стану розслідування щодо торгівлі людьми та зброєю, які відбуваються з території РФ;

- порушення РФ стандартів Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей щодо корупції, відмивання, коштів, незаконного обходу санкцій тощо [39].

FATF забезпечує всебічну підтримку Україні у розслідуваннях, поверненні активів що незаконно присвоєнні до та після початку війни, застосовують необхідні санкції та обмеження.

Державна служба фінансового моніторингу активно співпрацює з Радою Європи, зокрема Комітетом експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL). З 2002 року представники Державної служби фінансового моніторингу постійно представляють інтереси на пленарних засіданнях Ради Європи MONEYVAL, а також долучаються до важливих досліджень у сфері фінансового моніторингу та фінансової безпеки, долучаються до взаємних оцінок діяльності у сфері фінансового моніторингу, розкриття та виявлення фінансових правопорушень, відмивання коштів.

Представник Державної служби фінансового моніторингу є одним із членом Робочої групи MONEYVAL із взаємної оцінки діяльності у сфері фінансового моніторингу. У квітні 2023 року Україна (представником якої виступив Міністр фінансів України) обговорювали напрями боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, злочинами, які впливають на європейський континент та загрожують верховенству права, демократичному врядуванню та цілісності фінансової системи. Особливо актуальними є теми щодо воєнної агресії в Україні зі сторони РФ, використання незаконних методів збагачення країни агресора, обхід санкцій та значні обсяги фінансування тероризму на території України [8].

Комітет Ради Європи спільно з Державною службою фінансового моніторингу та Міністерством фінансів України визначили Стратегію MONEYVAL на 2023-2027 роки. Відповідні документи окреслюють політичні та практичні бачення і роль MONEYVAL у заходах з протидії легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на найближчі 5 років [20].

Також, Державна служба фінансового моніторингу постійно бере участь у діяльності Конференції Сторін Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (CEST №198), в основі якої покладено інформування та обговорення, допомога у виявленні фінансових злочинів. Такі заходи проводяться на постійній основі, останні засідання були присвячені проблемам України у контексті війни, незаконного привласнення активів з українських територій, спонсорування тероризму зі сторони росії – країни агресора, а також країн що допомагають у здійсненні терористичних дій на окупованих територіях тощо [8, 26].

З 2004 року Державна служба фінансового моніторингу є активним членом Егмонтської групи, яка активно об'єднує різні підрозділи фінансової розвідки по всьому світі (ПФР), а це 170 країн світу, активно забезпечує обмін інформацією серед учасників в розслідуванні ВК/ФТ/ФРЗМЗ. Також, Україна не лише бере участь, а й організовує засідання, забезпечує здійснення проектної та розробницької діяльності.

Також, до співпраці щодо боротьби з незаконними збагаченням долучається до: Управління ООН з питань наркотиків та злочинності (UNODC)), Ради Європи, Європейської Комісії, Світового банку, МВФ, ОБСЄ, Організації за демократію та економічний розвиток (ГУАМ), ОЕСР, Європейською комісією в рамках проекту «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні») з 2017 року.

Тісна співпраця з органами фінансової розвідки Казахстану, Польщі, Вірменії, Молдови, Німеччини, Чехії, Латвії та Литви, особливо щодо переміщення через кордони, виявлення незаконних активів, що належать Україні [8, 39].

1.2. Напрями та принципи діяльності державних та правоохоронних органів зарубіжних країн в системі фінансового моніторингу

Одна з найбільш важливих та впливових груп - Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) заснована у липні 1989 році як міжурядовий орган, головною метою діяльності якого є розвиток, оновлення та впровадження міжнародних стандартів боротьби щодо відмивання грошей.

Міжнародна група з протидії відмиванню грошей (FATF) вивчає способи шахраїв відмивати кошти, визначає процеси приховування грошей і незаконного збагачення, розробляє міжнародні заходи протидії відмивання коштів, сприяє впровадженню стандартів, які будуть використовуватися на міжнародному рівні [39]. Діяльність Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей здійснюється за трьома основними напрямками:

1. залучення до системи протидії відмивання коштів, порушення фінансового законодавства всіх країн з дотриманням принципів та стандартів розроблених FATF;
2. перевірка стану виконання стандартів, вказівок чи рекомендацій країнами у сфері боротьби з відмиванням коштів, які є членами групи FATF на міжнародному рівні;
3. визначення, відстеження, дослідження світових методів, схем, прийомів відмивання коштів отриманих незаконним шляхом.

Основні критерії забезпечення діяльності FATF у сфері відмивання коштів отриманих незаконним шляхом подано на рисунку 1.5.

Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) очолює глобальні дії з боротьби з відмиванням грошей, тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. FATF досліджує способи відмивання грошей і фінансування тероризму, просуває глобальні стандарти для пом'якшення ризиків і оцінює, чи країни вживають ефективних заходів.

Рис. 1.5. Перелік критеріїв FATF [8, 39]

FATF постійно стежить за тим, як злочинці та терористи збирають, використовують і переміщують кошти. Оскільки країни вживають ефективних заходів для перешкоджання незаконним фінансовим потокам, злочинці повинні знайти альтернативні способи відмивання своїх брудних грошей. FATF регулярно публікує звіти, які підвищують обізнаність щодо останніх методів відмивання грошей, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження, щоб країни та приватний сектор могли вжити необхідних заходів для пом'якшення цих ризиків.

Глобальна мережа FATF включає наступні:

- Азіатсько-Тихоокеанська група з відмивання грошей (APG);
- Карибська група розробки фінансових заходів (CFATF);
- Євразійська група (ЄАГ);
- Група Східної та Південної Африки по боротьбі з відмиванням грошей (ESAAMLG);
- GABAC;
- Група розробки фінансових заходів Латинської Америки (GAFILAT);
- Міжурядова група дії проти відмивання грошей у Західній Африці (GIABA);
- Група розробки фінансових заходів для Близького Сходу та Північної Африки (МЕНАФАТФ);
- Комітет експертів з оцінки заходів протидії відмиванню грошей (MONEYVAL);
- Глобальна мережа FATF [29, 39].

Комітет Ради Європи MONEYVAL – це важлива міжнародна організація, яка налічує 46 членів-держав (що включає 700 мільйонів громадян). Основною місією MONEYVAL є сприяння демократії, розвитку прав людини та верховенства права в Європі та за її межами. Важливо, що на офіційному сайті Ради Європи зазначено, що головним пріоритетом є підтримання України проти агресії Росії та сприяння забезпеченню відповідальності і справедливості [13]. Це свідчить про високий рівень підтримки України у війні з країною-агресором, намагання забезпечити Радою Європи рівних прав держав на існування.

Головна діяльність Ради Європи пов'язана зі встановленням стандартів, контроль відповідності і співпраці між державами щодо напрямів представлених на рисунку 1.6.

Рис. 1.6. Характеристика головних напрямів роботи MONEYVAL [13]

Декілька країн мають статус спостерігачів, проте не мають права голосу, але забезпечують надання повної допомоги у сфері фінансового моніторингу. До них відносяться:

- Парламентська асамблея Ради Європи, Банк розвитку Ради Європи, Європейський комітет з проблем злочинності та Конференція сторін Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів,

- одержаних злочинним шляхом, і про фінансування Тероризму (CEST 198);
- Європейська комісія та Генеральний секретаріат Ради Європейського Союзу;
 - Країни зі статусом спостерігачів в Раді Європи (Канада, Японія, Мексика, Сполучені Штати Америки);
 - Секретаріат Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF);
 - ІСРО-Інтерпол та Секретаріат Співдружності, Міжнародний валютний фонд (МВФ);
 - Управління ООН з наркотиків та злочинності (UNODC) та Контртерористичний комітет ООН (КТК);
 - Відділ попередження злочинності та кримінального правосуддя ООН;
 - Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР);
 - Група наглядових органів Міжнародного фінансового центру (GIFCS);
 - Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ);
 - Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки;
 - Євразійська група з протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (ЄАГ);
 - Будь-який інший регіональний орган типу FATF (FSRB), який стає асоційованим членом FATF на основі взаємності – для України це Державна служба фінансового моніторингу;
 - Будь-який член FATF, не представлений у MONEYVAL як одна з двох делегацій, офіційно призначених FATF [13, 39].

Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) забезпечує тісну та вже довготривалу співпрацю з державними органами України у сфері фінансового моніторингу, запобігання відмиванню коштів, зниження рівня корупції, викриття фінансових злочинів що виходять за межі України. Координатор проектів ОБСЄ в Україні здійснює свою роботу відповідно до

мандату щодо моніторингу проектів у сфері: політичного, воєнного, економічного, людського та екологічного виміру безпеки на основі різних структур України.

ОБСЄ займається важливими питаннями забезпечення безпеки не лише в Європі, а у цілому світі. Зокрема діяльність ОБСЄ пов'язана з: військово-політичними вимірами забезпечення відкритості, транспертності та розширення співробітництва; припинення загрози цілісності суверенітету держав (підтримка Україні у війні з країною-агресором); боротьба з тероризмом; попередження різних видів конфліктів або їх подальше розв'язання; захист навколишнього середовища; забезпечення демократичних відносин; захист прав людей; свобода і розвиток засобів масової інформації; законність у всіх її проявах та державах; гендерна рівність; забезпечення високої якості освіти [8].

Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки заснована у 1995 році у Брюсселі з метою обміну досвідом у сфері фінансової розвідки обміном інформацією, навчання тощо. Метою діяльності Егмонтської групи є покращення співробітництва у сфері протидії відмиванню коштів, фінансування тероризму, легалізації доходів отриманих незаконним шляхом. Також, до напрямів роботи відноситься:

- налагодження, систематизація та розширення міжнародної співпраці щодо обміну інформації щодо фінансової розвідки та фінансового моніторингу;
- проведення спільних навчань, обмін персоналом, проведення спільних тренінгів підрозділів фінансової розвідки на міжнародному рівні за участю міжнародних учасників;
- використання сучасних технологій щодо сприяння взаємодії підрозділів фінансової розвідки, зокрема через використання Захищеного веб-сайту Егмонтської групи;
- сприяння надійній координації та спільній допомозі між підрозділами підрозділів фінансової розвідки;

- надання взаємної допомоги та інформації;
- сприяння утворенню підрозділів фінансової розвідки з визначеними юрисдикціями;
- розроблення програм протидії відмиванню коштів;
- визначення новітніх напрямів кібер безпеки та розвідки у даній сфері (включаючи електронні ресурси) [8, 26].

Інтерпол ІСРО – орган, що об'єднує поліцію з усього світу, забезпечуючи ефективну взаємодію правоохоронних органів на міжнародному (світовому) рівні. Інтерпол забезпечує допомогу у складних фінансових розслідуваннях, співпрацює з міжнародними організаціями у сфері фінансового моніторингу та фінансових розслідуваннях фізичних та юридичних осіб. Усі 195 країн які співпрацюють з ІСРО підключені до Генерального секретаріату за допомогою однієї з найбезпечніших систем зв'язку I-24/7.

Робота ІСРО перш за все пов'язана з об'єднанням поліції з усього світу, забезпеченням співпраці на міжнародному рівні (з правоохоронними органами, міжнародними організаціями, урядами країн, фізичними та юридичними особами), підтримка в проведенні розшуків, різних видів розслідувань (в тому числі і фінансових), пошук втікачів. У 2000 році Інтерпол впровадив систему автоматичної ідентифікації відбитків пальців (AFIS), а сьогодні удосконалив систему біометричних даних, профілів ДНК та зображення обличчя, що дає можливість швидше знайти злочинців по всьому світу [11].

Варто до списку включити Конвенцію Рад Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму [14]. До складу входять член Ради Європи та інші держави, що підписали Конвенцію, Україна також входить до їх числа. Конвенція Ради Європи базується на забезпеченні та застосуванні напрямів подолання: фінансування тероризму, заходів конфіскації майна, слідчі заходи, арешти чи блокування активів, злочинів пов'язаних з відмиванням грошей (коштів) тощо.

Не менш важливою є Трансперенсі Інтернешнл Україна – організація, що займається дослідженням рівня корупції в Україні, розробка напрямів її зниження в умовах воєнного стану та кризових явищ. Основними стратегічними пріоритетами Трансперенсі Інтернешнл України: забезпечення прозорості та ефективної системи державних закупівель, оцінка рівня корупції на різних рівнях, оцінка ефективності управління державним майном, аналіз та опитування у сфері довіри та корупції тощо [34].

Організація була заснована у 1993 році та адмініструвала реформу у сфері державних закупівель, зокрема стали адміністраторами системи ProZorro та ProZorro.Продажі. Веде співпрацю з державними організаціями та урядом з приводу розробки програм, стратегій та напрямів забезпечення зниження рівня корупції в Україні.

Важливими принципами співпраці перелічених вище міжнародних організацій з Державною службою фінансового моніторингу є наступні:

- підтримка миру та безпеки незалежно від рівня розвитку країни, стану системи фінансового моніторингу;
- забезпечення взаємної поваги до міжнародних відносин в економічній, культурній, соціальній, торговій та технічних галузях;
- невторчання в суверенітет держави, повага до прав держави з якою здійснюється співпраця у сфері фінансового моніторингу;
- дотримання державних та міжнародних нормативно-правових та законодавчих актів у сфері фінансового моніторингу;
- сприяння взаєморозумінню, довіри, взаємної підтримки у розслідуваннях фінансових злочинів передбачених країнами світу;
- отримувати та надавати досвід на професійному рівні, враховуючи власні набуті навички та потреби сучасності;
- відсутність упередженого ставлення, націленість на дружність та підтримку;

- наявність відкритості до нових пропозицій, співпраць, обмін досвіду чи стажування в межах різних країн;
- наявність прозорості та взаємної доступності до необхідних ресурсів (програм, систем, забезпечень);
- чесність, прозорість до нових видів співпраці задля досягнення єдиної мети – законності та зменшення рівня правопорушень.

Висновки до розділу 1

Фінансовий моніторинг це особлива здійснення фінансового контролю (сукупність важливих заходів) за незаконними операціями пов'язаними з легалізацією доходів, здобутих злочинним шляхом. В Україні важливе завданням щодо здійснення фінансового моніторингу покладено на Державну службу фінансового моніторингу.

В процесі своєї діяльності та для досягнення найбільш ефективного результату Державно служба фінансового моніторингу здійснює наступну співпрацю з національними правоохоронними органами: Національна поліція; Служба безпеки України та її територіальні відділення; Прокуратура та дотичні до неї органи; Національне антикорупційне бюро України; Військові служби правопорядку у Збройних Силах України; Державна прикордонна служба України; Інші правоохоронні органи. До державних органів у сфері співпраці щодо фінансового моніторингу відносять: Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство фінансів України.

Міжнародна співпраця у сфері фінансового моніторингу та фінансової розвідки забезпечується з наступними органами та організаціями: Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Рада Європи (Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та

фінансування тероризму (MONEYVAL), Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки, НАТО, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй (ООН), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та інші міжнародні організації, які забезпечують організацію системи фінансового моніторингу та фінансової розвідки у світі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СПІВПРАЦІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ТА ОРГАНІВ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

2.1. Аналіз напрямів співпраці Державної служби фінансового моніторингу з державними та правоохоронними органами зарубіжних країн

Забезпечення прозорості, надійної та ефективної співпраці у сфері фінансового моніторингу, що пов'язана зі зниженням рівня корупції, запобігання відмивання коштів та фінансування тероризму, приховування доходів є важливим завданням не лише на національному, а й на міжнародному рівнях.

Із початком повно масштабного вторгнення, введення режиму воєнного стану Державна служба фінансового моніторингу забезпечила співпрацю зі всіма країнами, державними організаціями, міжнародними правоохоронними органами з метою удосконалення системи фінансового моніторингу, фінансової розвідки, забезпечення максимальної системи щодо запобігання розкрадання майна (державного і приватного), отримання доходів незаконними шляхом, запобігання фінансування тероризму.

Протягом 2022 року Державною службою фінансового моніторингу було підготовлено та передано до національних правоохоронних органів 800 матеріалів (із загальної кількості 1 181 675 повідомлень які всього надійшли про фінансові операцій рисунок 2.1) на більше ніж 55 млрд гривень підозрілих фінансових операцій (здійснених фізичними та юридичними особами).

При цьому заблокували загальну суму у 8 млрд гривень, що знаходилися на 1776 рахунках у банках колаборантів-зрадників, а також відкрито 300 кейсів пов'язаних з підозрою у державній зраді.

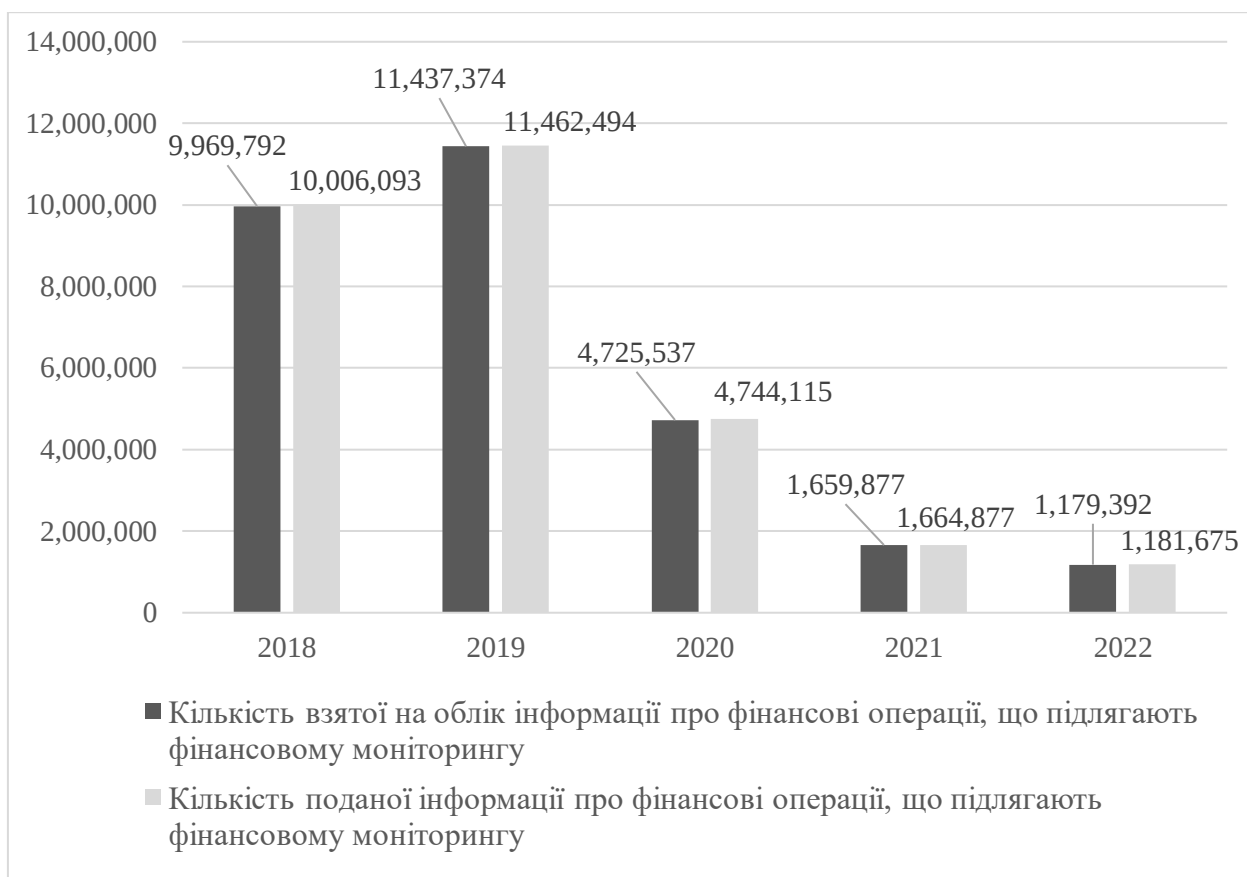

Рис. 2.1. Динаміка інформування Держфінмоніторингу про фінансові операції протягом 2018-2022 років, штук [8, 19]

У 2022 році до Державної служби фінансового моніторингу надійшло (отримано та оброблено) 1 181 675 повідомлень, серед них взято на облік (як підозрілі, та такі що необхідно перевірити) – 1 179 392 повідомлення. У порівнянні до 2021 року кількість повідомлень скоротилася на 28,9 %, що є наслідком введення в дію воєнного стану.

Найбільшими учасниками, що здійснювали повідомлення до Державної служби фінансового моніторингу (протягом 2018-2022 років рисунок 2.2 та додаток В) є: банківські установи, учасники ринків капіталів та організованих товарних ринків, фінансові компанії, інші суб'єкти підрозділів фінансової розвідки, страхові компанії, суб'єкти господарювання які проводять лотереї.

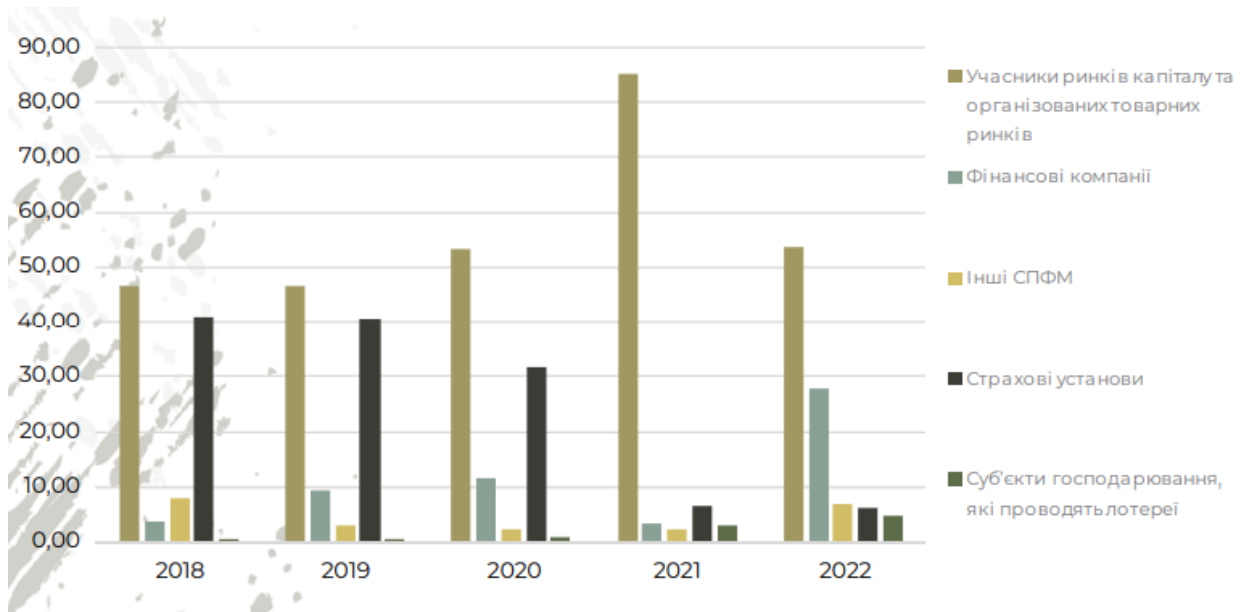

Рис. 2.2. Динаміка питомої ваги фінансових операцій протягом 2018-2022 років взятих на облік у розрізі фінансових суб'єктів, % [8, 19]

Розподіл взятих на облік Державною службою фінансового моніторингу фінансових операцій:

- порогові фінансові операції – 94,78% (1 117 829 повідомлень);
- підозрілі фінансові операції (фінансова діяльність) – 4,42% (52 123 повідомлення);
- порогові та підозріла фінансова діяльність (фінансові операції) – 0,02% (194 повідомлення);
- фінансові операції, що надійшли через запит щодо відстеження (фінансового моніторингу) фінансових операцій – 0,78% (9 246 повідомлень) [].

У 2022 році Державна служба фінансового моніторингу України активно співпрацювала з міжнародними організаціями та правоохоронними органами багатьох країн щодо впливу на РФ як країну агресора, країну терориста, яка незаконно почала напад (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Напрями співпраці Державної служби фінансового моніторингу з міжнародними організаціями у 2022 році [8, 19]

Показник	Характеристика
FATF	РФ обмежено у правах членства, дії визнані такими, що суперечать принципам діяльності FATF та є грубим порушенням Міжнародних стандартів FATF. Заборонено: брати участь у проектах FATF, у засіданнях регіональних органів за типом FATF (FSRB) у статусі члена організації Ради Європи
MONEYVAL	РФ повністю виключили з Комітету Ради Європи, заборонено здійснювати оцінку заходів щодо протидії відмиванню коштів, які отриманні незаконними шляхом та фінансування тероризму
EGMONT GROUP	РФ заборонено займати консультативні, керівні чи представницькі посади, заборонено брати участь у міжнародних проектах та проводити засідання в складі Егмонтської групи, обмежено участь у всіх правах учасника
APG	РФ позбавлена статусу одного із спостерігачів у Азіатсько-Тихоокеанській групі по боротьбі з відмивання коштів
55,1 млрд гривень	сума підозрілих фінансових операцій, які передано до розвідувальних та правоохоронних органів
більше 8,1 млрд гривень	заблоковано на рахунках щодо незаконних операцій (4 185,8 млн UAH; 50,7 млн EUR; 47,26 млн USD; 7,18 млн RUB, 2 066 430 шт. акцій на суму 208,9 млн UAH)
922 883	оброблено повідомлень про підозрілі або незаконні фінансові операції
802	матеріали (за результатами розслідувань) направлено до правоохоронних органів
299	визначено кейсів щодо підозри у державній зраді (розслідується)
422	виявлено колаборантів та зрадників, інформацію по ним передано до правоохоронних органів
1776	заблоковано рахунків колаборантів та інших осіб (за допомогою банківських установ та правоохоронних органів)
1188	надіслано запитів щодо спільних розслідувань від 147 іноземних фінансових розвідок до Державної служби фінансового моніторингу
215	іноземних регуляторів забезпечують визначені превентивні заходи щодо співпраці (бізнесу) з РФ

За участі Державного фінансового моніторингу, Егмонтської групи, Комітету Ради Європи MONEYVAL, Міжнародної організації FATF було обмежено права членства у FATF та Егмонтській групі, виключено з

Міжнародного Комітету MONEYVAL, позбавлена статусу одного із спостерігачів APG, а також призупинено діяльність з багатьма бізнесами та світовими брендами.

Протягом 2022 року було здійснено більше ніж 200 інформувань міжнародних органами регулювання фінансового сектору серед 140 країн щодо посилення заходів стосовно осіб РФ. Також, Держфінмоніторинг здійснює постійний аналіз інформації, що надходить від:

- суб'єктів первинного фінансового моніторингу;
- правоохоронних та розвідувальних органів;
- суб'єктів державного фінансового моніторингу та державних органів;
- первинної фінансової розвідки іноземних країн, міжнародних організацій у сфері фінансового моніторингу, міжнародних правоохоронних органів (рисунок 2.3).

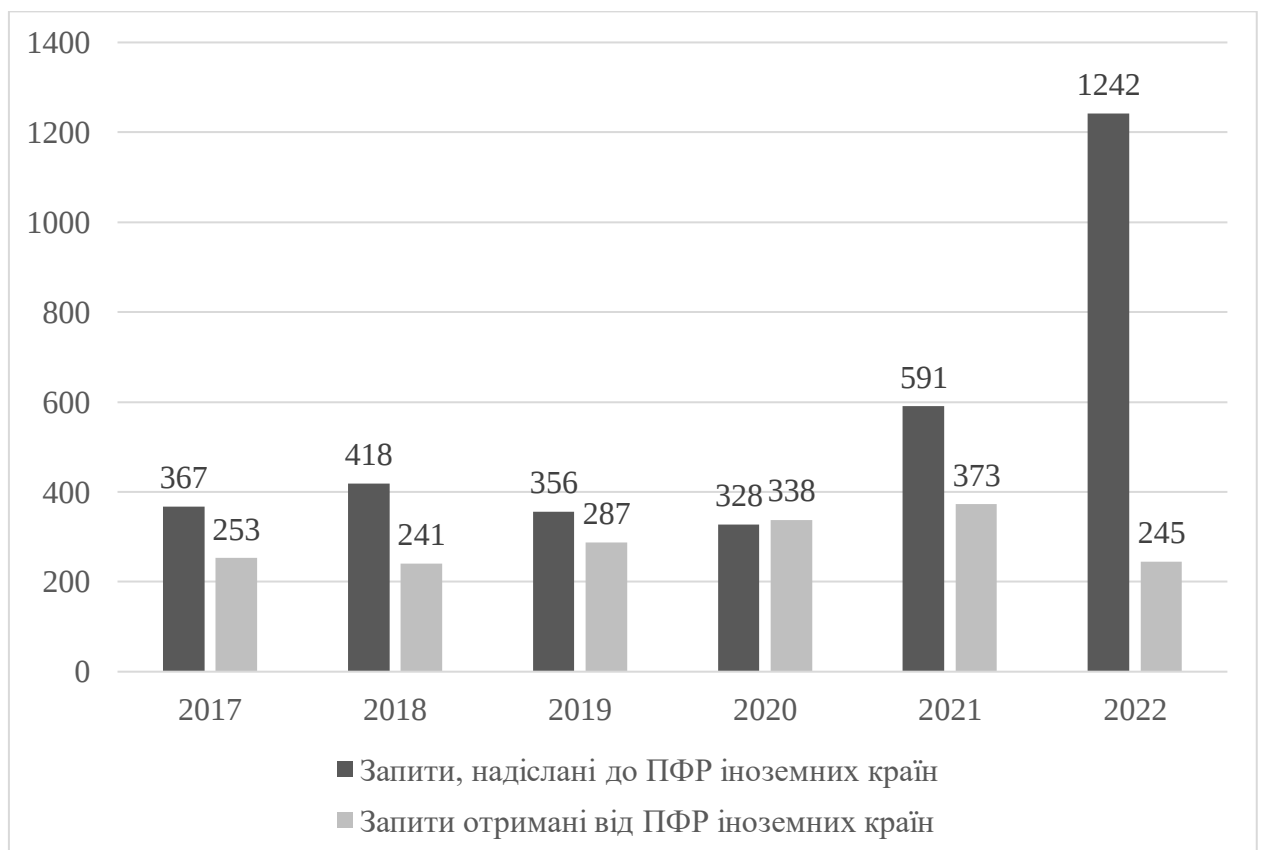

Рис. 2.3. Динаміка отриманих та надісланих запитів від та до іноземних країн протягом 2017-2022 років, штук [8]

У 2022 кількість запитів, що надіслано до підрозділів фінансової розвідки іноземних країн від України становило 1242, що на 651 повідомлення більше ніж у 2021 році, та на 875 повідомлень у порівнянні з 2017 роком. Така тенденція пов'язана з: війною, зі значними обсягами привласнення фінансових ресурсів колаборантами, вивезення незаконно зароблених коштів за кордон, значною кількістю втікачів, державною зрадою тощо.

Кількість отриманих від іноземних підрозділів фінансової розвідки у 2022 році повідомлень склали 245, що на 128 менше ніж у 2021 році, та на 8 повідомлень менше ніж у 2017 році.

Згідно звіту Державної служби фінансового моніторингу [8] військова агресія зі сторони РФ значно вплинула на процеси реалізації системи ВК/ФТ/ФРЗМЗ, найбільш кризовими явищами стали: терористичні напади РФ, фінансування тероризму, масова міграція, відтік капіталу з країни, закриття та незаконне привласнення бізнесу, продовольча криза, відтік інвестицій, незаконне збагачення (несплата податків) тощо.

У 2022 році Державною службою фінансового моніторингу найбільше запитів щодо обміну інформацією, розслідування чи отримання відповідних даних було надіслано до:

- ПФР Республіки Кіпр – надіслано 59 запитів;
- ПФР Швейцарської Конфедерації – надіслано 54 запити;
- ПФР Сполучених Штатів Америки – надіслано 46 запитів;
- ПФР Республіки Польща – надіслано 43 запити;
- ПФР Об'єднаних Арабських Еміратів – надіслано – 38 запитів;
- ПФР Сполученого Королівства – надіслано 37 запитів [19].

Як зазначено у звіті, Держфінмоніторинг отримує інформацію на запити між міжнародних партнерів швидко у повному обсязі, інформація є достовірною та значно допомагає Україні в складні економічні і політичні часи.

Також, протягом 2022 до Державної служби фінансового моніторингу надійшли запити від іноземних партнерів, а саме:

- ПФР Республіки Польща – одержано 36 запитів;
- ПФР Латвійської Республіки – одержано 32 запити;
- ПФР Словацької Республіки – одержано 22 запити;
- ПФР Чеської Республіки – одержано 17 запитів;
- ПФР Литовської Республіки – одержано 11 запитів;
- ПФР Сполучених Штатів Америки – одержано 9 запитів;
- ПФР Князівства Ліхтенштейн – одержано 8 запитів [19].

Також, проблемним питанням є незаконне вивезення капіталу (грошових коштів, валюти, активів в офшорні зони (рисунок 2.4).

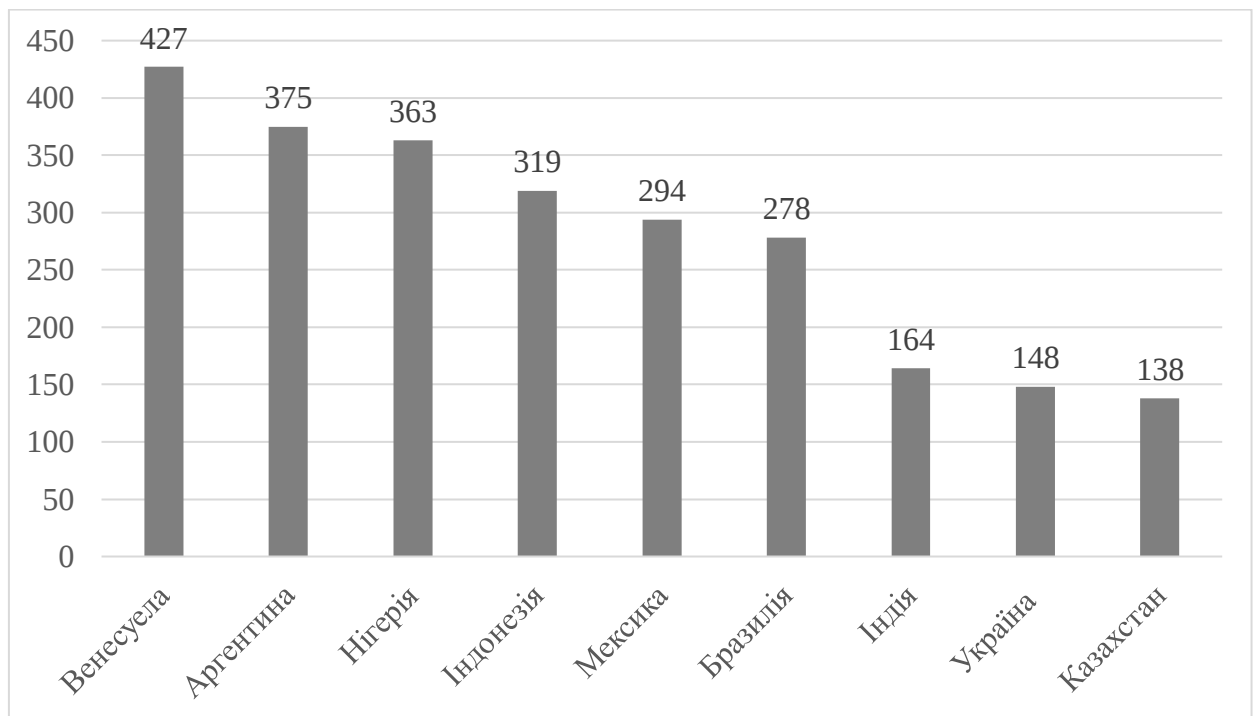

Рис. 2.4. Обсяги виведення капіталу в офшорні зони, млрд. дол. США

Значна сума вивезених коштів є намагання приховати доходи отримані незаконним шляхом, можливість не сплачувати податки, забезпечувати незаконне фінансування тероризму та фінансувати незаконні операції. Співпраця Державної служби фінансового моніторингу та міжнародних організацій у даному питанні ґрунтується на співпраці виявлення незаконних

переказів, оцінка збитків та повернення активів до країни яка проводить розслідування.

У 2022 році Державна служба фінансового моніторингу підписала Меморандум щодо взаєморозуміння підрозділів фінансової розвідки Люксембургу, та проведення переговорів з підписання відповідних Меморандумів з підрозділами фінансової розвідки: Туркменістану, Азербайджанської Республіки, Республіки Гватемала, Королівства Швеція, Республіки Ель-Сальвадор. У 2022 році повністю розірвана співпраця з Російською Федерацією та Білоруссю у сфері фінансового моніторингу, фінансової розвідки та всіх підписаних раніше угод, планів і програм.

У розрізі допомоги Україні та з метою покращення системи національної системи фінансового моніторингу найбільш активними міжнародними організаціями є: Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Рада Європи (Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL), Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки, НАТО, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй (ООН).

Найбільший обсяг підтримки щодо фінансових розслідувань, фінансового моніторингу, підтримки різних видів розслідувань та надання взаємної допомоги здійснювалася від: Сполучених Штатів Америки, Республіки Польща, Латвійської Республіки, Словацької Республіки – одержано 22 запити; Чеської Республіки, Литовської Республіки.

За даними Егмонтської групи у 2022 році Державна служба фінансового моніторингу функціонує на середньому рівні (жовтий рівень), що є наслідком значних економічних та політичних кризових явищ, війни, воєнним станом, постійним заразам зі сторони країни агресора РФ, кібератаками на державні сайти тощо.

2.2. Оцінка ефективності діяльності міжнародних організацій та правоохоронних органів у сфері фінансового моніторингу

Окрім щорічних звітів міжнародних організацій у сфері фінансового моніторингу, запобігання шахрайства, корупції та незаконного відмивання коштів, приховування доходів та фінансування тероризму, звіти подають організації, що займаються глобальним дослідженням економічної злочинності та шахрайства – PwG Organizaton [41].

Світове дослідження економічних злочинів та здійсненого шахрайства проводилося серед 1296 керівників великих організацій (корпорацій) у 53 країнах показали результати основних факторів, що впливають на шахрайство (рисунок 2.5).

Рис. 2.5. Показники впливу факторів на рівень шахрайства у світі протягом 2022 року (міжнародні корпорації), % [41]

Як видно з рисунку 2.5 найбільше на розвиток шахрайських схем та незаконних фінансових операцій у світі протягом 2022 року (згідно опитувань) повипливали фінансові втрати – 53 %, найменше зовнішні ризики – 20 %.

Опитування серед 60 найбільш економічно розвинених країн світу показали, що у загальній тенденції рівень корупції та шахрайства у світі спадає (рисунок 2.6), незважаючи на економічну та геополітичну нестабільність, нестабільною економікою, дефіцит кадрів. 46 % опитаних компаній у 2022 році стикнулися з шахрайством, що пов'язане з фінансовими операціями, укладаннями контрактів, спільних проектів тощо.

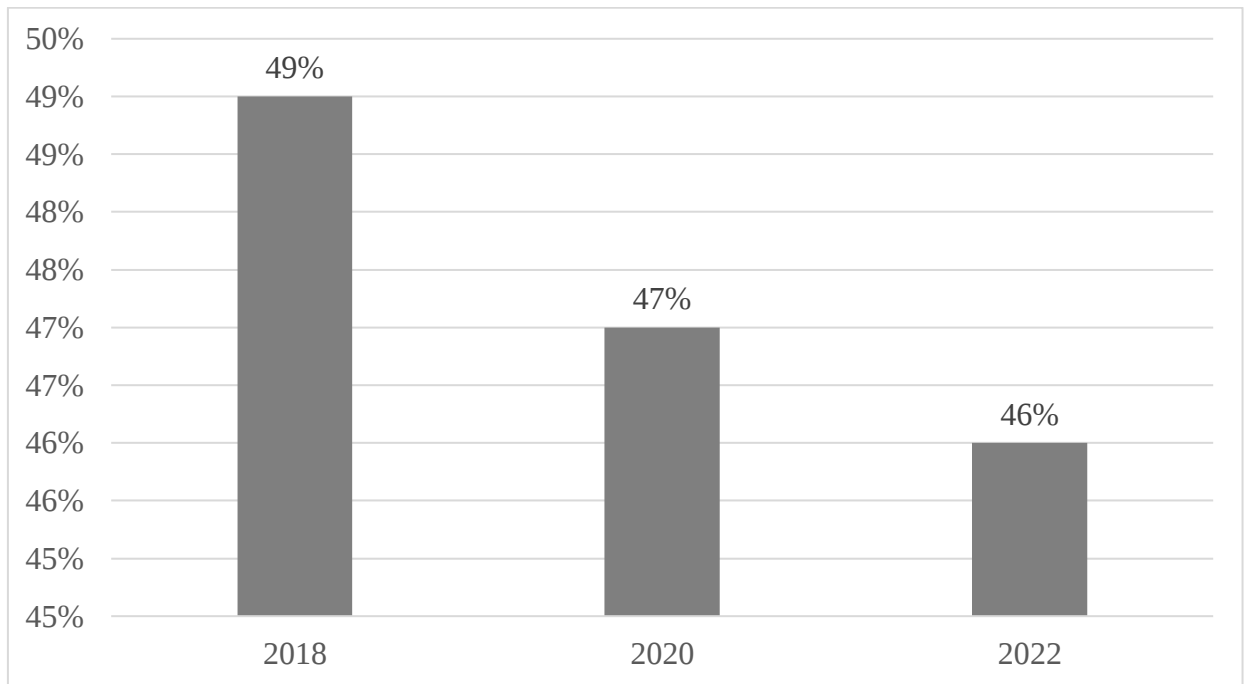

Рис. 2.6. Динаміка рівня шахрайства у світі протягом 2018-2022 років, % [41]

Показник шахрайства серед компаній у світі є сталим та негативно впливає як на великі та і середні підприємства, знижує загальні доходи підприємств, знижує рівень ділової репутації.

Серед компаній із світовим річним доходом в понад 10 млрд доларів США 52% зазнали шахрайства у 2022 році. Серед компаній з прибутком менше 100 млн дол США 38% компаній зазнали шахрайства, при цьому шахрайські схеми могли бути на рівні одного мільйона дол США [41].

Найбільший вплив на юридичні особи (залежно від розміру річного доходу) мали кібератаки, менше – шахрайство клієнтів та незаконне привласнення активів (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Види шахрайства та фінансових злочинів серед міжнародних організацій
залежно від доходів підприємств у 2022 році [41]

Показник	Кібер злочини	Шахрайство клієнтів	Незаконне привласнення активів
Юридичні особи з річним доходом більше 100 млн дол США	32%	27%	23%
Юридичні особи з річним доходом 100 млн - 1 млрд дол США	41%	32%	23%
Юридичні особи з річним доходом 1 - 10 млрд дол США	42%	34%	24%
Юридичні особи з річним доходом більше 10 млрд дол США	35%	32%	31%

За даними FATF [39] ті Інтерпол [11] до галузей, що підлягають
найменшому впливу та здійснені шахрайським схем є:

- IT-компанії – оскільки мають надійний захист даних, сучасні програми зберігання та створення інформаційних ресурсів;
- Банки – які мають надійну систему захисту власної інформації та особистої інформації клієнтів;
- Фондові біржі – котрі на високому рівні дбають про систему захисту даних пов'язаних з фінансовими операціями.

Найбільший вплив кіберзлочинності має на сектор енергетики, комунальних послуг та енерго-ресурсів (EU&R), де є найбільша загроза при закупівлях (державних та приватних). 31% компаній енергетичної сфери зазначили, що стикалися з фінансовим шахрайством при енерго-закупівлях. Найбільша проблема існує із постійним оновленням програмного забезпечення, грамотним формуванням фінансових договорів щодо укладання

угод (особливо на міжнародному рівні). Вплив шахрайських схем, незаконне привласнення коштів, обмані клієнтів у різних галузях подано в додатку Д.

Найбільшими поширеними типами злочинців (даними PWC Organization та Інтерпол) рисунок 2.7, які здійснюють шахрайські дії стосовно компаній, фінансових установ, забезпечують підвищення рівня корупції та незаконних фінансових операцій на міжнародному (світовому) рівні є:

- хакери – 31%;
- замовники (клієнти) – 29%;
- організована злочинність (групування злочинців, групи) – 28%;
- продавці чи постачальники – 20 %;
- агенти та посередники – 15%;
- конкуренти – 14%;
- партнери по бізнесу, спільним проектам, угодам – 12%;
- постачальник послуг – 12%;
- консультанти чи порадики – 10%;
- іноземні держави – 9% [41].

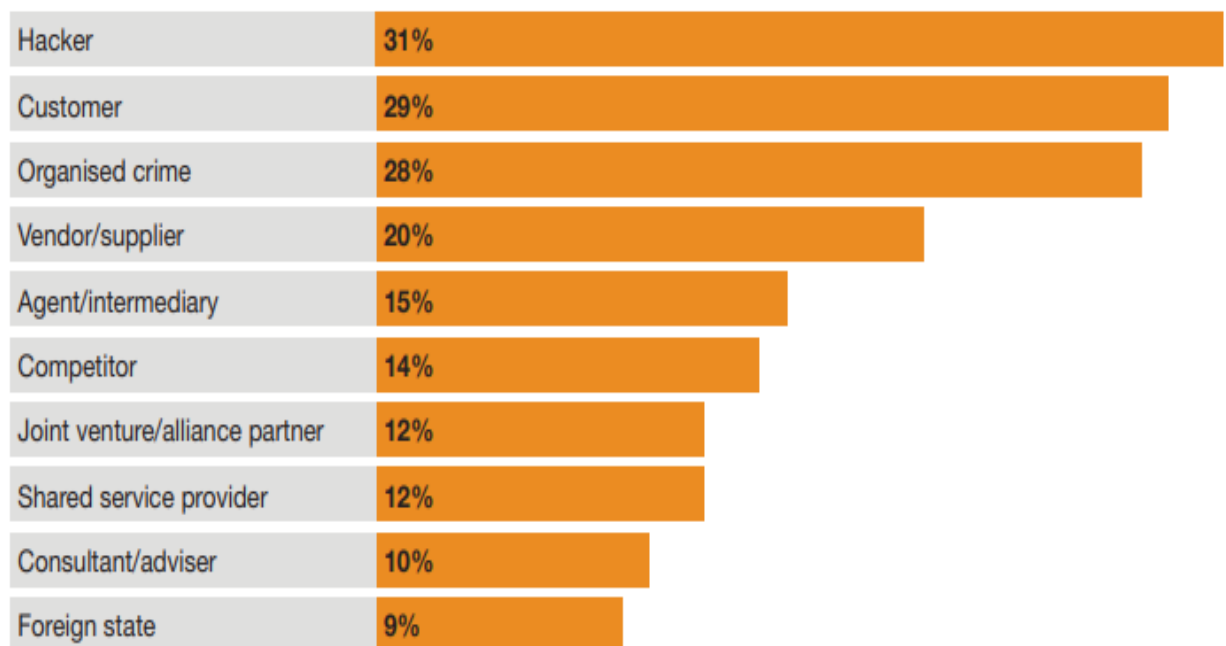

Рис. 2.7. Класифікація типів міжнародних злочинців [41]

У своїй діяльності Інтерпол зазначає, що найбільша кількість фінансових розслідувань у світі (за останні роки) пов'язана з:

- шахрайство соціальної інженерії;
- шахрайство з платіжними картками;
- шахрайство з авіаквитками;
- шахрайство з компрометацією ділової електронної пошти;
- інші фінансові злочини [11].

За даними річного звіту FAFT за 2021 та 2022 роки, організація має високий рівень технічного забезпечення для виявлення фінансових злочинів, можливості міжнародного моніторингу (рисунок 2.8) та можливості співпрацювати на міжнародному рівнях.

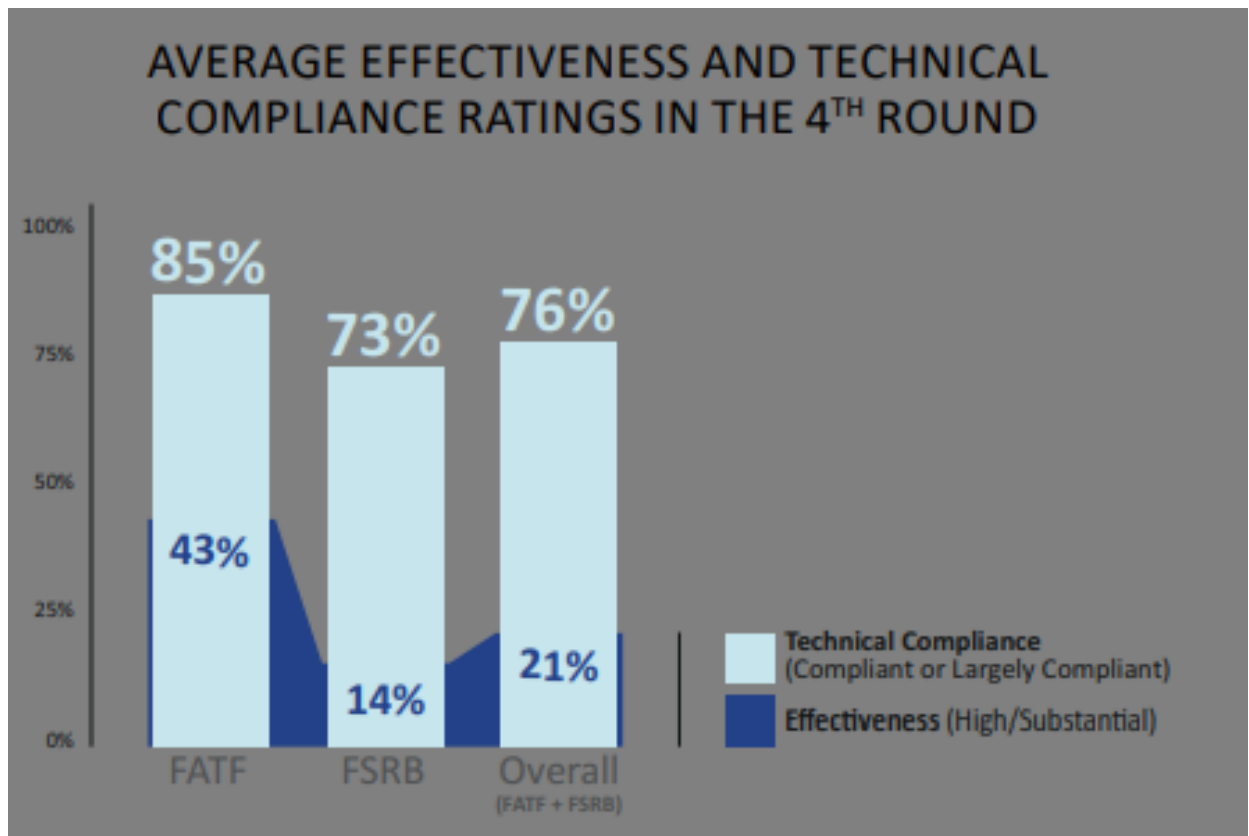

Рис. 2.8. Рівень технічного (інформаційного забезпечення FATF у сфері фінансового моніторингу 2021-2022 роках [41]

Протягом 2021-2022 років FATF досліджувала, як передова аналітика та машинне навчання можуть бути використані для виявлення підозрілої

діяльності, аналізу фінансової розвідки та розуміння ризиків відмивання грошей та ризики відмивання грошей та фінансування тероризму. У жовтні 2021 року FATF та Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки підрозділів фінансової розвідки завершили проєкт з вивчення того, як технології можуть посилити діяльність підрозділів фінансової підрозділів фінансової розвідки, правоохоронних органів та інших оперативних служб по всьому по всьому світу.

У травні 2022 року FATF завершила роботу над конфіденційний звіт, який досліджує, як правоохоронні органи можуть використовувати технології для успішного розслідування відмивання коштів та фінансування тероризму фінансування тероризму, зменшувати ризики цих злочинів та обмінюватися інформацією в безпечним способом [39].

Також, значний вклад у дослідження рівня корупції в Україні здійснює міжнародна організація Трансперенсі Інтернешнл Україна (рисунок 2.9).

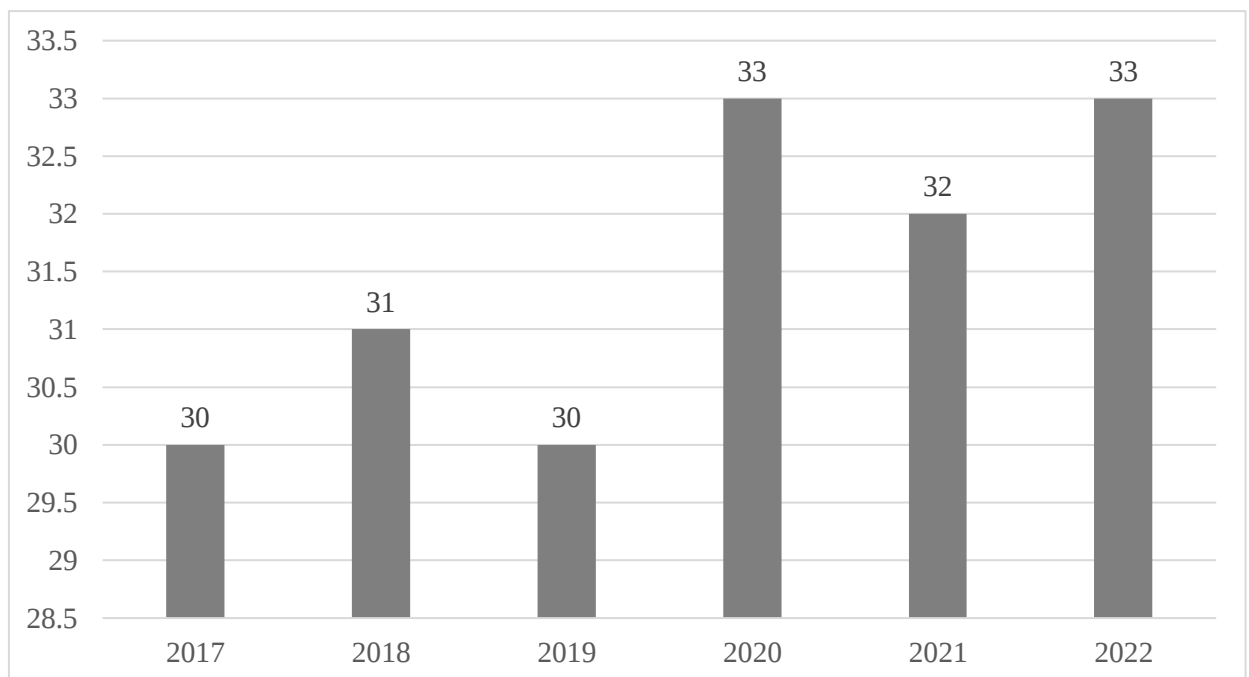

Рис. 2.9. Рівень сприйняття корупції в Україні протягом 2017-2022 років

Як видно з рисунку 2.8 протягом 2017-2022 років Україна піднялася у рейтингу корупції і у 2022 році склав 33 пункти. Трансперенсі Інтернешнл досліджує рівень корупції серед 180 країн світу де 0 це - викоса

корумпованість, а 100 - дуже чиста (не корумпована). До найбільш не корумпованих держав (5 найкращих відносять):

- 1 місце – Данія (90 балів);
- 2 місце – Фінляндія (87 балів);
- 3 місце – Нова Зеландія (87 балів);
- 4 місце – Норвегія (84 бали);
- 5 місце – Сінгапур (83 бали).

Країни з найвищим рівнем корупції: Сомалі (12 балів), Сирія (13 балів), Південний Судан (13 балів), Венесуела (14 балів) [34].

Висновки до розділу 2

Аналіз співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з національними державними та правоохоронними органами, фінансовими суб'єктами та міжнародними органами свідчить про значні позитивні результати. Так, протягом 2022 року правоохоронним органам передано 800 справ (матеріалів) на суму понад 55 млрд гривень підозрілих фінансових операцій, заблоковано 1776 рахунків на суму більше ніж 8 млрд гривень та відкрито 300 кейсів щодо підозр у державній зраді.

Найбільш активна співпраця у сфері фінансового моніторингу, розслідувань та допомозі у подоланні агресії зі сторони РФ є з: FATF та Егмонською групо, які обмежили РФ членства, MONEYVAL та APG виключили зі складу Комітетів.

Загальна кількість повідомлень до іноземних країн КФР від України становило 1242, що на 651 повідомлення більше ніж у 2021 році, отриманих від іноземних підрозділів фінансової розвідки у 2022 році повідомлень склали 245, що на 128 менше ніж у 2021 році.

Найбільше вплив на здійснення шахрайських схем серед великих корпорацій припадає фінансові втрати (пов'язані з проектами) 53 %, найменше

зовнішні ризики – 20 %. У 2018 році рівень шахрайства становив 49% а у 2022 році цей показник становив вже 46%, що є вже позитивною тенденцією.

До найбільш не корумпованих держав (5 найкращих відносять): Данія (90 балів); Фінляндія (87 балів); Нова Зеландія (87 балів); 4 місце – Норвегія (84 бали); 5 місце – Сінгапур (83 бали).

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ДОВСІДУ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

3.1. Стратегічні напрями застосування міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу в Україні

Міжнародні організації постійно співпрацюють між собою та забезпечують розробку та встановлення стандартів які допомагають швидко визначити фінансові злочини та забезпечить більш прозору фінансову діяльність як в окремих країнах, так і у світі загалом.

Так, рекомендації FATF забезпечують скоординовану глобальну відповідь для запобігання організованим злочинності, корупції та тероризму. Вони допомагають владі переслідувати гроші злочинців, які займаються незаконною торгівлею наркотиками, торгівлею людьми та іншими злочинами. FATF також працює над припиненням фінансування зброї масового знищення. FATF постійно посилює свої глобальні стандарти для вирішення нових ризиків, таких як регулювання віртуальних активів, які поширилися в міру того, як криптовалюти набувають популярності.

FATF від початку повномасштабного вторгнення засуджує РФ за агресію, країні виключили з членів міжнародної організації та представників FAFT на міжнародному рівні. Україна, як член організації та учасник програм щодо боротьби з незаконними фінансовими операціями, фінансування тероризму, легалізацією доходів отриманих незаконним шляхом розробляє рекомендації для всіх країн учасників, які по перше повинні дотримуватися, по друге постійно забезпечувати їх вдосконалення (враховуючи ризики що пливають на даний момент, зокрема їх циклічність та відношення до конкретної країни).

В загальному рекомендації FATF складають 40 пунктів, проте згруповані у сім окремих розділів (рисунок 3.1).

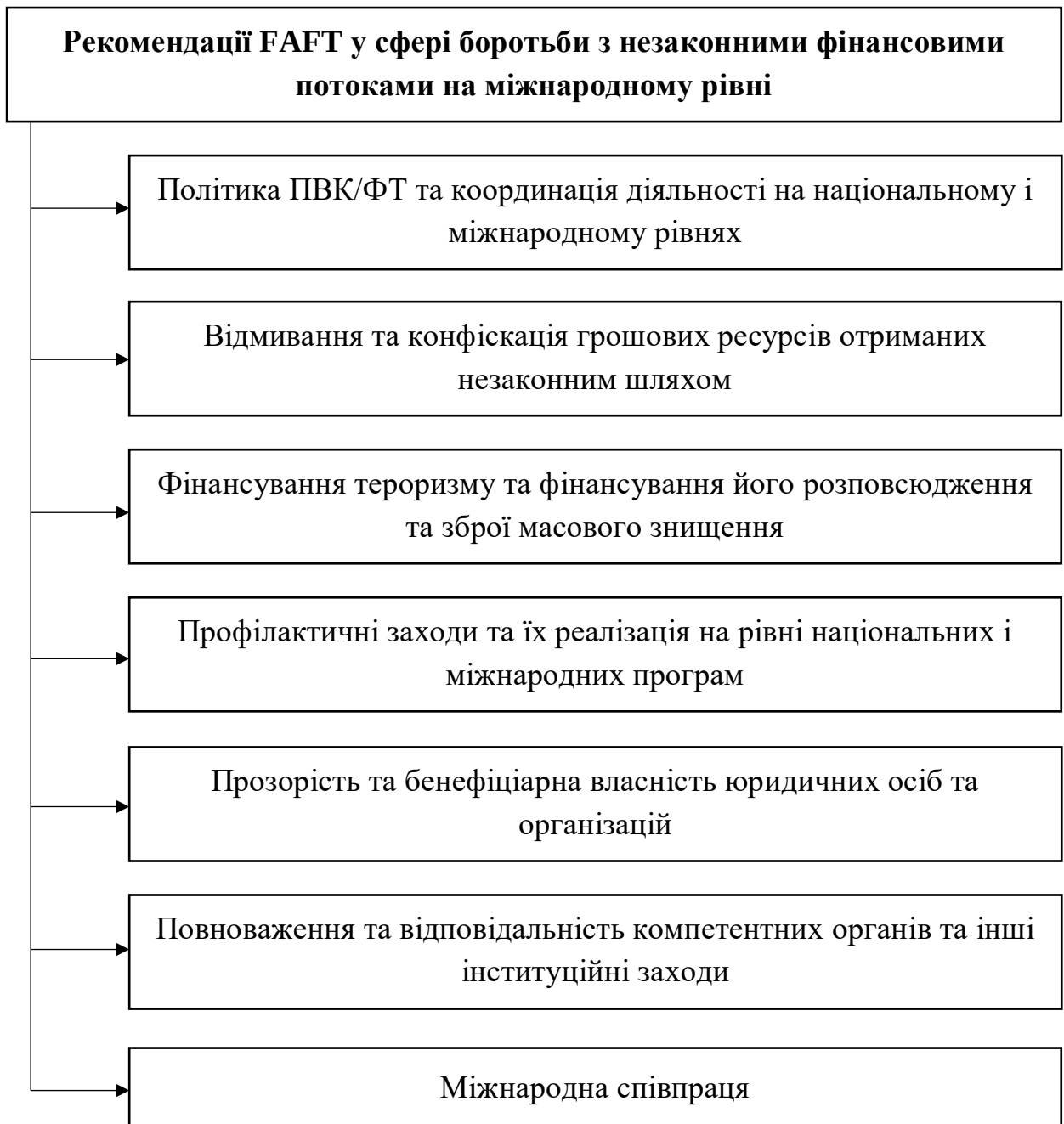

Рис. 3.1. Перелік рекомендацій FATF у сфері боротьби з незаконними фінансовими операціями [39]

Особлива увага FATF приділяється проблемі кібершахрайства, яка чітко проявила під час війни. Значна кількість суб'єктів країни агресора, колаборанти, суб'єкти які займаються фінансуванням тероризму, зброї тощо значно зросла. Збільшилися канали, що забезпечують перерахунок коштів, виведення незаконно привласненого капіталу та грошових коштів, зокрема це: електронні гаманці, крипто валюта, цифрові гроші.

За даними FATF такі злочини негативно впливають на економіку країни, фінансові організації, підприємства, доходи бюджету (у статті податкових надходжень) спричиняючи значні фінансові втрати та значно підриваючи довіру суб'єктів до цифрових систем фінансового сектору.

FATF у партнерстві з Egmont Group та Інтерполом проаналізували основні напрями та тенденції розвитку кібершахрайства у світі, зв'язок з іншими видами фінансових злочинів, а також основні канали і схеми які використовуються для здійснення незаконних електронних операцій. Кібершахрайство особливо актуальне при намаганні вивезення коштів за кордон (для прикладу в офшорні зони), відмивання незаконно привласнених коштів, приховування доходів на електронних гаманцях та рахунках на віртуальних біржах, в умовах війни (особливо між РФ та Україною).

FATF проводить взаємну оцінку виконання рекомендацій, які зосереджуються у двох основних напрямках:

- ефективності – тобто, країна яку оцінюють повинна продемонструвати ризики які на неї негативно впливають (та впливають на рівень фінансових злочинів), показати ефективну систему захисту ризиків на рівні держави;
- технічні вимоги – які повинні забезпечувати надійну законодавчу та виконавчі базу, постійне оновлення технічної бази Державної служби фінансового моніторингу.

Важливим елементом сучасної співпраці є те, що в умовах війни, воєнної агресії РФ по відношенню до України, міжнародні організації самі визначають напрями удосконалення системи фінансового моніторингу в Україні, забезпечують розробку програм та плану дій. Зокрема, відповідно до Плану дій щодо удосконалення української системи фінансового моніторингу та відповідно до оцінки MONEYVAL (у 2018-2022 роках) виконано 85 % Плану що забезпечить більш ефективне управління системою фінансового моніторингу в Україні (рисунок 3.2).

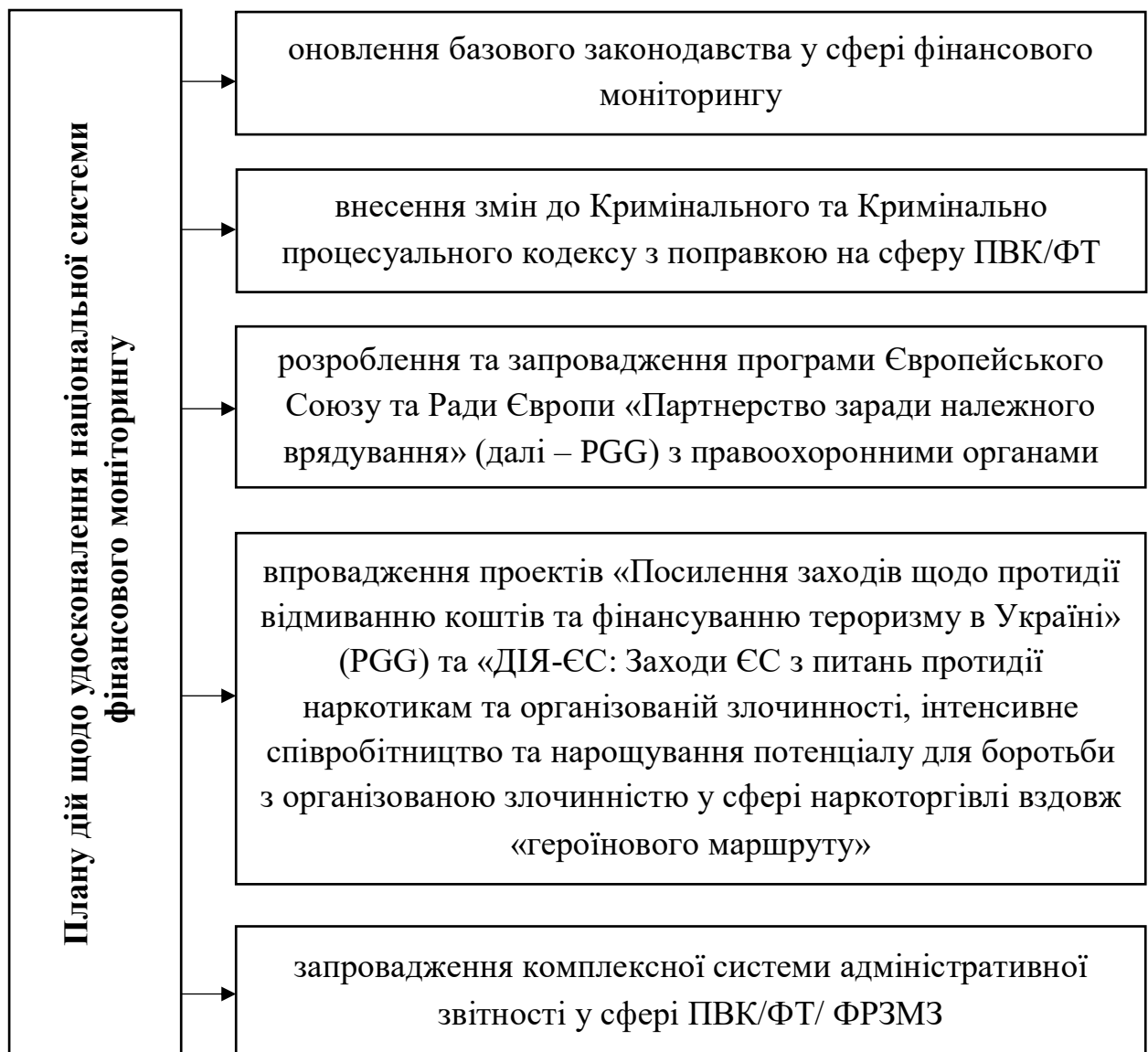

Рис. 3.2. Напрями удосконалення української системи фінансового моніторингу відповідно до Плану MONEYVAL [8]

У планах на 2023-2027 роки Стратегія MONEYVAL включає:

- визначення напрямів покращення спільних режимів країн (учасників MONEYVAL) для запобігання та боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму, та розповсюдження зброї масового знищення;
- засудження Російської Федерації як країни агресора та всебічна підтримка України у вирішенні безпекових питань під час війни;
- оцінка рівня корупційних ризиків та запровадження системи оцінки Національних ризиків;

- конфіскація активів (незаконно привласнених коштів в результаті отриманих прибутків) фізичних та юридичних осіб, на які поширюються міжнародні санкції;
- забезпечення цілісності, безпеці, захисту всієї фінансової системи (розробка рекомендацій щодо фінансового сектора на рівні держави та суб'єктів);
- підтримка міжнародних програм щодо безпекових механізмів допомоги України у війні проти агресора [4, 36].

Також до загальних рекомендацій міжнародних організацій та міжнародних правоохоронних органів, щодо покращення системи фінансового моніторингу в Україні варто віднести:

- підвищення кваліфікації працівників Державної служби фінансового моніторингу шляхом проведення: навчання, стажування в межах країни та на міжнародному рівні, обмін досвідом з міжнародними партнерами, вебінарів, семінарів, конференцій, круглих столів тощо;
- участь Державної служби фінансового моніторингу у міжнародних заходах та розробках стосовно майбутнього розвитку системи фінансового моніторингу в Україні;

Кожна організація, у рамках забезпечення міжнародної співпраці, розробляє рекомендації щодо покращення системи фінансового моніторингу в Україні. Так, Трансперенсі Інтернешнл Україні визначає, що Державна служба фінансового моніторингу є ключовим елементом національних та міжнародних зусиль щодо боротьби з корупцією, фінансовими злочинами, шахрайськими схемами та боротьбі з фінансуванням тероризму. До важливих рекомендацій слід віднести (в умовах воєнного часу):

- забезпечувати тісну співпрацю з міжнародними установами, організаціями, правоохоронними органами стосовно вивчення і оцінки рівня корупції, визначення напрямів викриття та подолання;

- удосконалювати законодавство у сфері зниження рівня корупції в Україні та забезпечення прозорості надання і здійснення фінансових операцій;
- використовувати інформацію іноземних підрозділів фінансової розвідки, оцінювати STRs та проводити фінансове розслідування;
- здійснювати міжнародну діяльність відповідно до стандартів FATF у сфері ПВК/ФТ;
- забезпечувати достатність інформаційних, фінансових, людських, технічних ресурсів для забезпечення ефективної роботи, здійснення розслідування та розробці ефективних програм;
- забезпечувати захист інформації, інформаційних ресурсів, даних пов'язаних з національними та міжнародними розслідуваннями;
- забезпечувати всебічний розвиток системи зниження рівня ризиків та рівня корупції в Україні [36, 37].

3.2. Удосконалення системи зменшення ризиків пов'язаних з фінансовими злочинами на міжнародному і національному рівнях

Останні роки Державна служба фінансового моніторингу забезпечувала співпрацю з вітчизняними державними установами та організаціями, правоохоронними органами на національному та державному рівні, фінансовими установами, підприємствами, фірмами та фізичними особами основна ціль якої була зменшення ризиків пов'язаних з нападом РФ, війною в Україні, відмивання коштів, спонсорування тероризму, вивезення та незаконне привласнення доходів отриманих незаконним шляхом. Значні обсяги роботи були зроблені проте потребують і подальшої реалізації для зменшення ризиків.

Державній службі фінансового моніторингу разом з міжнародними партнерами потрібно реалізовувати наступні важливі напрями:

- подальшу співпрацю з міжнародними організаціями щодо виключення РФ зі списків членів організацій, позбавлення право голосу чи прийняття рішень, включення держави до міжнародного «чорного списку», як країни терориста;
- координація співпраці та роботи з Комітетом експертів Ради Європи MONEYVAL щодо оцінки ризиків, оцінки вже вжитих заходів щодо запобігання відмивання коштів та фінансування тероризму;
- забезпечення проведення спільних фінансових розслідувань з іноземними підрозділами фінансової розвідки щодо розроблення напрямів реагування на повідомлення щодо відмивання коштів через віртуальні ринки, віртуальні біржі, гаманці, криптовалюту, біржові організації тощо;
- спільно з правоохоронними органами зарубіжних країн (та на основі співпраці щодо розслідування фінансових злочинів) блокування рахунків колаборантів, державних зрадників, зупинення фінансових операцій осіб які здійснили фінансові правопорушення на міжнародному рівні;
- участь у роботі «Task Force» на міжнародному рівні;
- співпраця з громадськими організаціями у сфері виявлення незаконного присвоєння грошових коштів або гуманітарної допомоги яка призначена для України, військових, фізичних осіб, людей що постраждали від вторгнення;
- проведення Національної оцінки ризиків, враховуючи міжнародну співпрацю, міжнародний аналіз тощо;
- встановлення інтернет-агентів, що призводили до кібер злочинів;

Державною службою фінансового моніторингу у рамках міжвідомчої та міжнародної співпраці підготована програма «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні, фаза II» (EUACI), метою якої є визначення конкретних заходів законодавчого, практичного, координаційного і інституційного напрямку

(характеру) з ціллю забезпечити стабільний розвиток системи фінансового моніторингу в Україні. Ключові напрями Програми подані в рисунку 3.3.

Рис. 3.3. Стратегічні напрями Програми «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні, фаза II» (EUACI) [8]

В загальному програма ґрунтується саме на оцінці ризиків, та запровадження більш гнучкого для вітчизняного фінансового моніторингу комплексу заходів, що отримати найбільш кращий результат. З початком вторгнення (за даними Державного фінансового моніторингу України та міжнародних партнерів FATF, MONEYVAL, ОБСЄ та інших) кількість ризиків пов'язана з фінансовими злочинами зросла у 3 рази, що є негативним явищем.

Саме тому розробка програм спільно з міжнародними партнерами та організаціями здатна забезпечити швидший та якісніший результат у майбутньому.

Не менш важливим аспектом зниження рівня ризиків є Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року» яке забезпечує подальший розвиток пов'язаний з: інформаційною обізнаністю та обміном на рівні міжнародних організацій; наближення України до Європейського Союзу.

Для кожної держави, і для України також, важливим напрямом управління ризиками в системі фінансового моніторингу є національна оцінка ризиків, яка пов'язана із запобіганням та протидією легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму. Основними та важливими завданнями національної оцінки ризиків є:

- розроблення стратегії стримування злочинців;
- своєчасне виявлення, арешт та конфіскація доходів, що були одержані незаконним шляхом;
- виявлення незаконних шахрайських схем щодо привласнення грошей або активів фізичних і юридичних осіб, державного майна;
- запобігання вивезення капіталу за межі країни, приховування доходів, приховування незаконно отриманих доходів;
- запобігання вчиненню терористичних дій (актів), терористичної діяльності;
- запобігання будь-якого фінансування тероризму;
- аналіз впливу наслідків ВК та ФТ на суспільство, фізичних осіб та домогосподарств;
- вплив ПВК/ФТ на діяльність суб'єктів господарювання, фінансових установ та організацій;

- оцінка внутрішніх та зовнішніх загроз, що пов'язані з із запобіганням та протидією легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму;
- у разі виявлення наявних ризиків розробляти напрями їх подолання враховуючи власний та міжнародний досвід, а також рекомендації міжнародних організацій які забезпечують діяльність у сфері фінансового моніторингу;
- налагодження тісної співпраці між Державною службою фінансового моніторингу та державними органами, НАБУ, НАЗК та іншими;
- здійснення заходів щодо розробки системи розвитку безготівкових розрахунків (безпечних та надійних).

Висновки до розділу 3

До основних напрямів напрями застосування міжнародного досвіду у сфері фінансового моніторингу в Україні відносяться рекомендації які розроблені міжнародними організаціями (Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Рада Європи (Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL), Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки, НАТО, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй (ООН)) з метою боротьби з незаконними фінансовими операціями.

FATF рекомендує дотримання таких рекомендацій: політика ПВК/ФТ та координація діяльності, відмивання та конфіскація коштів, фінансування тероризму та його розповсюдження, профілактичні заходи, прозорість діяльності організацій, відповідальність компетентних органів, забезпечення міжнародної співпраці.

Удосконалення системи зменшення ризиків пов'язаних з фінансовими злочинами на міжнародному і національному рівнях передбачає застосування наступних важливі напрями: забезпечувати співпрацю з міжнародними організаціями (FATF, MONEYVAL, ОБСЄ та інших), здійснювати оцінку національних ризиків, створювати технічну базу щодо швидкого реагування на фінансові злочини, забезпечувати прозорі напрями фінансових розслідувань на національному і міжнародному рівнях.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного в кваліфікаційні роботі теоретичного та практичного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Фінансовий моніторинг являє собою комплексну систему контролю та нагляду у сфері за здійсненням законних фінансових операцій, що здійснюються фізичними та юридичними особами на території України та за її межами. Фінансовий моніторинг поділяється на державний фінансовий моніторинг та первинний фінансових моніторинг.
2. Державна служба фінансового моніторингу співпрацює з національними правоохоронними органами: Національна поліція; Служба безпеки України та її територіальні відділення; Прокуратура та дотичні до неї органи; Національне антикорупційне бюро України; Військові служби правопорядку у Збройних Силах України; Державна прикордонна служба України; Інші правоохоронні органи.
3. До державних органів у сфері співпраці щодо фінансового моніторингу відносять: Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство фінансів України.
4. Міжнародними організаціями, які тісно співпрацюють з Україною є: Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), Рада Європи (Комітет Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму (MONEYVAL), Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки, НАТО, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй (ООН), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та інші міжнародні організації.

5. Протягом 2022 року правоохоронним органам передано 800 справ (матеріалів) на суму понад 55 млрд гривень підозрілих фінансових операцій, заблоковано 1776 рахунків на суму більше ніж 8 млрд гривень та відкрито 300 кейсів щодо підозр у державній зраді.
6. Загальна кількість повідомлень до іноземних країн КФР від України становило 1242, що на 651 повідомлення більше ніж у 2021 році, отриманих від іноземних підрозділів фінансової розвідки у 2022 році повідомлень склали 245, що на 128 менше ніж у 2021 році.
7. Удосконалення системи зменшення ризиків пов'язаних з фінансовими злочинами на міжнародному і національному рівнях передбачає застосування наступних важливі напрями: забезпечувати співпрацю з міжнародними організаціями (FATF, MONEYVAL, ОБСЄ та інших), здійснювати оцінку національних ризиків, створювати технічну базу щодо швидкого реагування на фінансові злочини, забезпечувати прозорі напрями фінансових розслідувань на національному і міжнародному рівнях.
8. FAFT рекомендує дотримання таких рекомендацій: політика ПВК/ФТ та координація діяльності, відмивання та конфіскація коштів, фінансування тероризму та його розповсюдження, профілактичні заходи, прозорість діяльності організацій, відповідальність компетентних органів, забезпечення міжнародної співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. URL: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/792/1361363780.pdf
2. Бормотова М. В., Мухіна К. О. Дослідження сутності поняття «фінансовий моніторинг». *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 214-217.
3. Вовчак О. Д., Канцір В. С., Канцір І. А. Фінансовий моніторинг як економіко-правовий метод протидії тероризму. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. № 2(29). С. 339-347.
4. Возняковська Х. А. Фінансовий моніторинг як інструмент протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012. № 1. С. 79-90.
5. Внукова Н.М. Фахове забезпечення розвитку системи фінансового моніторингу за новими міжнародними стандартами. Сучасні проблеми фінансового моніторингу : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 8-9 грудня 2016 р.). Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, ТО Ексклюзив, 2016. С. 7–12.
6. Грабчук О., Супрунова І. Фінансовий моніторинг як умова забезпечення державної безпеки країни: поняття, складові, етапи розвитку. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т. 8. № (4). С. 75-83. DOI: <https://doi.org/10.15421/152082>.
7. Гулько Л. Г. Організаційно-економічний механізм фінансового моніторингу в суб'єктів первинного фінансового моніторингу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 5. С. 863–866.
8. Державна служба фінансового моніторингу України. Офіційний сайт. URL: <https://fiu.gov.ua/>

9. Д'яконова І. І., Шиян Д. В. Методика оцінки ефективності фінансового моніторингу. Вісник Української академії банківської справи. 2013. № 1(34). С. 10-17.
10. Звіт про стан протидії корупції за 2022 рік. Статистика. Офіційний портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/prevention-corruption/statistika>
11. ІСРО-Інтерпол. Напрями діяльності та звітність. Офіційний сайт. URL: <https://www.interpol.int/>
12. Канцір І. А., Брицька М. Р. Фінансовий моніторинг як парадигма державної політики у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та проявам тероризму. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 48-3. С. 68-71. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.48-76>.
13. Комітет Ради Європи MONEYVAL. Офіційний сайт. Напрями діяльності та звітність. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/the-council-of-europe-at-a-glance>
14. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму. Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 16.05.2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text
15. Кузьменко О. В., Бойко А. О., Яровенко Г. М., Доценко Т. В. Сценарії реформування національної системи фінансового моніторингу. *Економіка і держава*. 2020. Вип. № 1. С. 9-15.
16. Куришко, О. О. Аналіз світового досвіду у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, у контексті можливості його використання в Україні. *Фінансовий простір*. 2013. № 2 (10). С. 8–15.
17. Куришко О. О. Особливості розвитку системи фінансового моніторингу в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 1. С. 267–275. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_1_35

18. Маргасова В. Г. Система забезпечення стійкості національної економіки та її безпеки: теорія, методологія, практика управління: монографія. Чернігів: Десна Поліграф, 2014. 416 с.
19. Міжнародна діяльність Державної служби фінансового моніторингу. Аналітичні дані та новини. Офіційний сайт. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhнародne-spivrobitnictvo/mizhнародna-dijalnist>
20. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. Дані щодо діяльності та співпраці. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
21. Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). Офіційний сайт. Напрями роботи. URL: <https://www.osce.org/>
22. Національний банк України. Офіційний сайт. Банківський нагляд. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/monitoring>
23. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Офіційний сайт. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pro-nazk/>
24. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Офіційний сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/>
25. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний сайт. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
26. Новак О. С., Дідківська Н. І. Роль фінансового моніторингу у забезпеченні фінансової безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5511>
27. Петрук О. М., Смагло О. В. Зарубіжний досвід організації фінансового моніторингу та перспективи його впровадження в Україні. *European cooperation scientific approaches and applied technologies*. 2015. № 2 (2). Р. 89-99.
28. Першин В. Г. Державний фінансовий моніторинг: загальні правові характеристики. *Публічне право*. 2019. № 2 (34). С. 70–73.
29. Підхомний О. Фінансова безпека України: інструменти і стратегії формування: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 320 с.

30. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 06.12.2019 року № 361–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
31. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів. Закон України № 3781-XII, чинний, поточна редакція від 24.11.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>
32. Смагло О. Функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск 26, 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/341>
33. Сюркало Б. Напрями вдосконалення системи державного фінансового моніторингу. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. С. 241-244.
34. Трансперенсі Інтернешнл Україна. Офіційний сайт. Напрями діяльності та стратегія розвитку. URL: <https://ti-ukraine.org/about/>
35. Харазішвілі Ю. М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія / НАН України, Інститут економіки промисловості. Київ, 2019. 304 с.
36. Харазішвілі Ю. М., Ляшенко В. І. Теоретико-методологічні аспекти легалізації неформальної економіки в контексті економічної безпеки. Легалізація економіки в забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання та держави: колективна монографія / за ред. І. О. Ревак. Львів: СПОЛОМ, 2021. С. 49-69.
37. Шевченко Н., Копитко М., Мігус І. Напрями зниження рівня корупції в Україні в умовах кризових явищ та підвищення необхідності легалізації доходів. *Вчені записки Університету «КРОК»*. №1 (69), 2023. С. 21-28
38. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism&proliferation – The FATF Recommendations (2022). URL: <http://fatf-gafi.org>

39. Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF). Official cite.
URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>
40. Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools
Required to Intercept and Obstruct Terrorism. URL: <http://fincen.gov>
41. PWc stat of Forensic services in 2022 (world statistic). URL :
<https://www.pwc.com/gx/en/services/forensics.html>

ДОДАТКИ

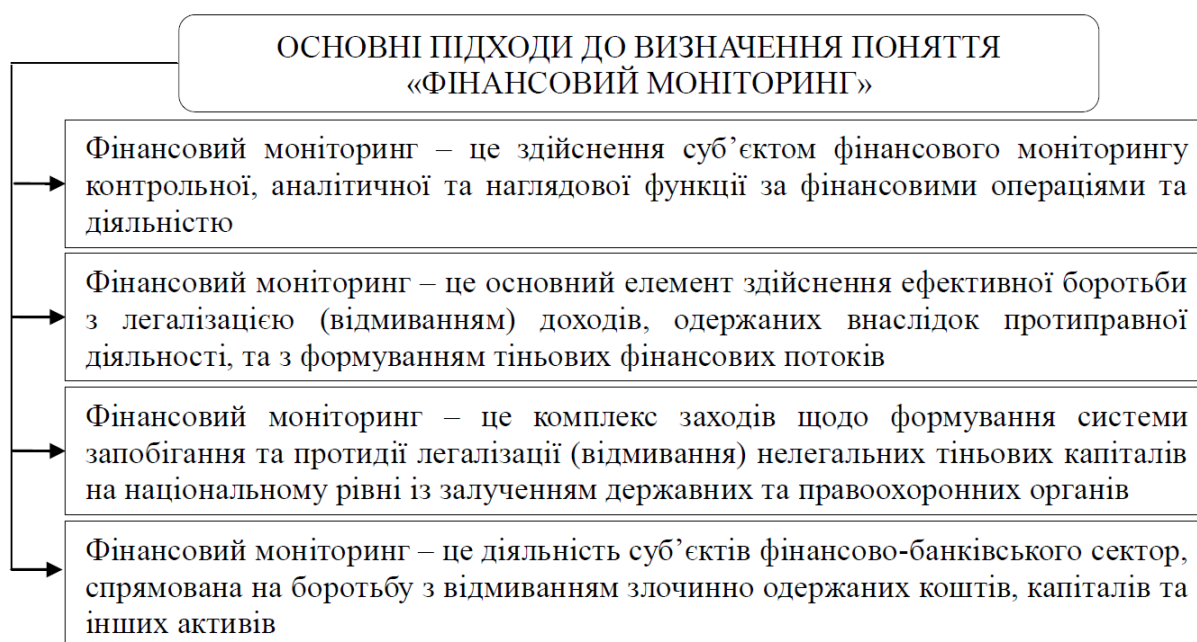

Рис. А. Підходи до визначення поняття «фінансовий моніторинг»

До основних операцій які підпадають під систему фінансового моніторингу в Україні відносять:

- зарахування на різні види рахунків грошових коштів з метою подальшого їх перерахунку на інший рахунок, іншій особі (при чому термін перерахунку може бути як в той самий день, так і через деякий час);
- переказ фізичною чи юридичною особою коштів на рахунок за кордон (іншу країну) без укладення відповідного зовнішньоекономічного договору (відповідно до юридичних норм);
- списання коштів з поточного рахунку юридичної особи, період діяльності такої особи не перевищує трьох місяців з дня її реєстрації як юридичного суб'єкта;
- переказ коштів між юридичними особами без підтверджених документів про оплату послуг чи товарів;

- перерахування коштів без сплати податків за кордон у межах, що не відповідають встановлених законодавством нормам;
- розрахунок за товари та послуги без фактичного постачання;
- переказ значної суми коштів в офшорні зони;
- збільшення коштів на рахунках без наданих фінансових операцій, купівлі-продажу чи інших операцій;
- інші фінансові операції.

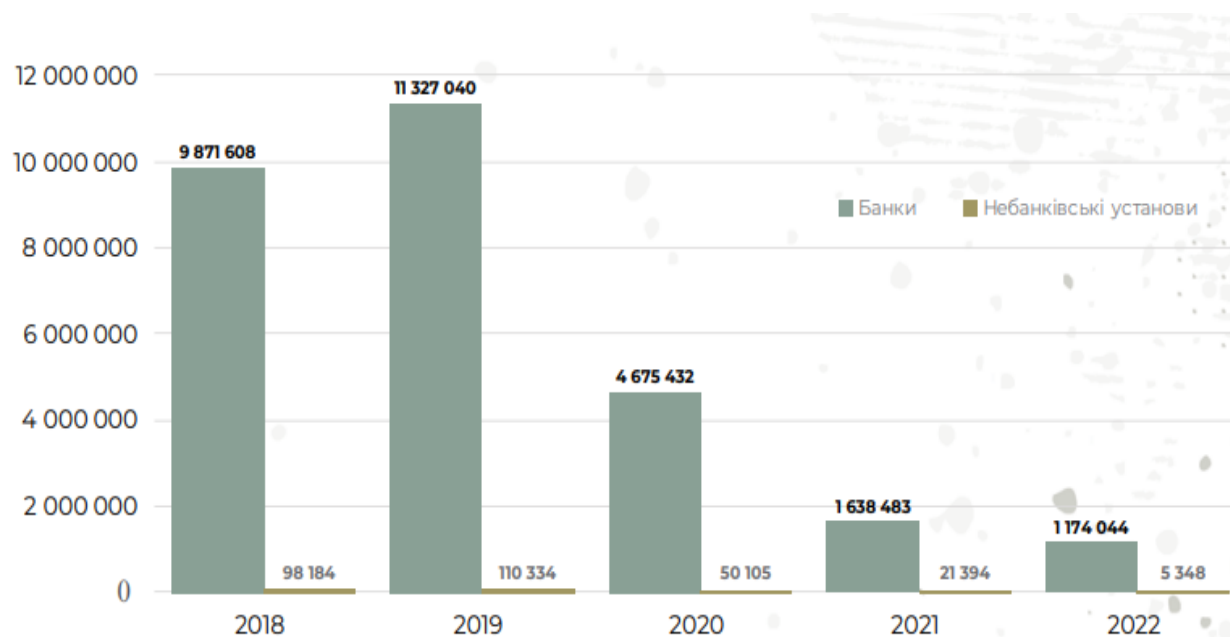

Рис. В. Повідомлення про підозрілі фінансові операції у розрізі суб'єктів господарювання протягом 2018-2022 років, штук

Тип установи	Кількість повідомлень, од.	Питома вага, %
Учасники ринків капіталу та організованих товарних ринків	2 874	53,74
Фінансові компанії	1 492	27,90
Інші СПФМ	377	7,05
Страхові установи	339	6,34
Суб'єкти господарювання, які проводять лотереї	266	4,97

Types of fraud experienced, by industry

Source: PwC's Global Economic Crime and Fraud Survey 2022